

บทที่ 3

การฟ้องคดีและการตรวจคำฟ้องคดีอาญาของศาลไทยและศาลต่างประเทศ

คำฟ้องในคดีอาญาที่ใช้ในประเทศต่างๆ นั้น โดยส่วนมากแล้วอาจจะมีส่วนประกอบสำคัญที่แตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียด ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับองค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องของประเทศต่างๆ นั้นว่าจะใช้คำฟ้องแบบใดกับองค์กรใด คำฟ้องในคดีอาญานั้นถือเป็นการขอเปิดการพิจารณาคดีของศาลในอันที่จะนำตัวจำเลยเข้าสู่กระบวนการพิจารณา โดยทั่วไปแล้ว คำฟ้องในคดีอาญา จะต้องแสดงถึงข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบสำคัญของความผิดที่ได้กล่าวหาจำเลย ซึ่งอาจจะไปถึงศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดี บุคคลผู้ที่กล่าวหาจำเลยต่อศาล บุคคลที่ได้รับการกล่าวหาว่าเป็นจำเลย ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำทั้งหลายของจำเลยที่อ้างว่าเป็นความผิดตลอดจนบุคคลและสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพียงพอที่จะให้จำเลยทราบถึงความผิดที่ถูกกล่าวหา โดยแต่ละประเทศได้กำหนดข้อเท็จจริงที่จะต้องปรากฏอยู่ในคำฟ้องแตกต่างกันไปบ้างขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายของแต่ละประเทศซึ่งมีความแตกต่างกัน

3.1 การฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายและพนักงานอัยการ

การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยนับตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นเรื่องของเอกชนผู้ที่ได้รับความสะดวกโดยตรงมีอำนาจฟ้องคดีอาญาด้วยตนเองต่อศาล จนถึงก่อนปี ร.ศ. 115 ได้ให้ความสำคัญกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย (Private Prosecution) โดยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีการพิจารณาจำเลยโดยวิธีจารีตนครบาลอันเป็นระบบไต่สวนที่มีการทารุณจำเลยอย่างรุนแรง อาจกล่าวได้ว่าการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยสมัยนั้นใช้ระบบไต่สวน คือไม่มีการแยกหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องและหน้าที่พิจารณาคดีออกจากกัน ซึ่งในหลายประเทศไม่ยอมรับการดำเนินคดีอาญาในลักษณะเช่นนี้¹

ครั้นต่อมาประเทศไทยได้ยึดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก ควบคู่ไปกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย กล่าวคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 28 ได้ให้พนักงานอัยการและเอกชนผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้ทั้งคู่ไม่ว่าจะเป็นความผิด

¹ สุรินทร์ ถั่วทอง. (2525, เมษายน). “จากกษัตริย์สู่อัยการ.” วารสารอัยการ, 5. หน้า 42-43.

อาญาต่อแผ่นดินหรือต่อส่วนตัว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องร้องคดีอาญาได้เช่นเดียวกับพนักงานอัยการ สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) หลักการฟ้องคดีอาญาโดยรัฐ

การฟ้องคดีอาญาเป็นภารกิจของรัฐ โดยรัฐมีอำนาจหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรมองค์กรที่มีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาให้รัฐ ได้แก่ ศาล อัยการ และตำรวจต่างมีหน้าที่ร่วมกันและช่วยกันอำนวยความยุติธรรม

อัยการถือได้ว่าเป็นองค์กรในการดำเนินคดีอาญาตามระบบกล่าวหาซึ่งเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยแทนรัฐ

ในระยะแรกพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้องและการบังคับคดี อันเป็นหลักเกณฑ์ของระบบอัยการที่สมบูรณ์เหมือนนานาประเทศ คือ รับผิดชอบ การดำเนินคดีอาญาตั้งแต่เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นและจบลงเมื่อมีการรับโทษครบถ้วนแล้ว² ต่อมาความรับผิดชอบของพนักงานอัยการได้ถูกตัดทอนอำนาจลงตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน คือ พนักงานอัยการไม่มีหน้าที่เริ่มคดีคดีที่มีหน้าที่ในการฟ้องคดีเท่านั้น

จะเห็นได้ว่า พนักงานอัยการของไทยไม่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน ยกเว้นคดีความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย อัยการสูงสุดจะเป็นพนักงานสอบสวนคดีที่รับผิดชอบ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 20) แต่อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาเป็นของพนักงานสอบสวน แสดงให้เห็นได้ว่า การดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวนฟ้องร้องคดีของไทยแยกความรับผิดชอบออกเป็นการดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวนแล้วต่อด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการในชั้นศาล ซึ่งการแยกความรับผิดชอบนี้เป็นการแยกที่ค่อนข้างเด็ดขาดซึ่งต่างกับในต่างประเทศที่ไม่มีการแบ่งแยกความรับผิดชอบในลักษณะเช่นนี้

ระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยในปัจจุบันถือได้ว่า “อัยการเป็นชั้นไต่ตรองคดี” กล่าวคือ พนักงานอัยการมีหน้าที่พิจารณาความเห็นของพนักงานสอบสวนจากสำนวนการสอบสวนว่าเห็นสมควรจะสั่งคดีให้มีการฟ้องร้องหรือไม่ฟ้องเท่านั้น

หลักการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ จะใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจเนื่องจากในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยไม่มีการกำหนดให้พนักงานอัยการต้องฟ้องคดีทุกเรื่อง ซึ่งในส่วนนี้พนักงานอัยการย่อมมีดุลพินิจที่จะฟ้องคดีอาญาหรือไม่ก็ได้

² โทเมน ภัทรภิรมย์ ก (2533). งานอัยการในกระบวนการยุติธรรม. หน้า 23.

การเข้าร่วมเป็นโจทก์ในคดีอาญาโดยพนักงานอัยการและการแก้ต่างคดีอาญาให้แก่รัฐ เป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของอัยการในการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมของรัฐและการรักษาผลประโยชน์ของรัฐ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

การเข้าร่วมเป็นโจทก์ในคดีอาญาของพนักงานอัยการเป็นไปตามมาตรา 31 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบัญญัติว่า

“คดีอาญาที่มีใช้ความผิดต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายยื่นฟ้องแล้ว พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะใดก่อนคดีเสร็จเด็ดขาดก็ได้”

เหตุผลที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 31 บัญญัติให้พนักงานอัยการเข้าร่วมเป็นโจทก์กับผู้เสียหายก็เนื่องจากมาตรา 28 ได้บัญญัติให้ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้อย่างกว้างขวางเช่นเดียวกับพนักงานอัยการ

ในทางปฏิบัติเมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาที่ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องได้และมีการไต่สวนมูลฟ้องแล้ว ศาลก็มักจะมีคำสั่งประทับฟ้องไว้พิจารณาต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีที่ฟ้องเจ้าพนักงานว่าปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบแต่หลังจากที่มีพิจารณาคดีแล้วก็มักจะพิพากษายกฟ้องเป็นส่วนใหญ่ ในส่วนนี้ได้ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมาก

นอกจากนี้ การฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายในคดีอาญาแผ่นดินยังก่อให้เกิดความเสียหายแก่คดีอาญาของรัฐได้เสมอทั้งโดยเจตนาหรือไม่เจตนา อาทิเช่น

กรณีไม่เจตนา ปกติจะเกิดจากศักยภาพของผู้เสียหายในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยในศาลที่ไม่เพียงพอ เพราะผู้เสียหายไม่มีอำนาจตามกฎหมาย ในการออกหมายเรียก หมายค้น การยึดอายัด การออกหมายเรียกพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ รวมทั้งการใช้กลไกของรัฐที่จำเป็น เช่น การพิสูจน์หลักฐาน การพิสูจน์ทางนิติเวช เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่ยุ่งยาก ซับซ้อน ผู้เสียหายจะกระทำไต่สวน ส่วนใหญ่ผู้เสียหายจะกระทำได้ดีในคดีที่มีเอกสารหลักฐานชัดเจน เช่น หมิ่นประมาท ปลอมเอกสาร นื้อ โกง ยักยอก เป็นต้น ครั้นเมื่อพยานหลักฐานไม่เพียงพอต่อการพิสูจน์ความผิดจำเลย ศาลก็จำต้องพิพากษายกฟ้อง แม้อุทธรณ์หรือฎีกาต่อไป ก็ไม่ทำให้ผลของคำพิพากษาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

กรณีที่เกิดขึ้นโดยเจตนา อาจเกิดจากการสมยอมกันระหว่างผู้เสียหายกับจำเลยในคดีอาญาแผ่นดินที่ยอมความกันไม่ได้ แต่คู่กรณีสามารถตกลงกันได้แล้วจึงใช้วิธีการให้ผู้เสียหายฟ้องผู้กระทำผิดแล้วดำเนินคดีอาญาในศาลอย่างไม่สุจริตเพื่อให้ศาลพิพากษายกฟ้องตามข้อตกลงร่วมกัน

การที่ศาลพิพากษายกฟ้องจำเลยในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดก็ตาม จะเกิดผลเสียหายอย่างยิ่งแก่กระบวนการยุติธรรมของรัฐ เพราะจะทำให้สิทธิฟ้องคดีอาญาระงับไป ตามมาตรา 39(4)³

อย่างไรก็ดี การเข้าร่วมเป็นโจทก์ของพนักงานอัยการในประเทศไทยนั้น มาตรา 31 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีวัตถุประสงค์ “เข้าควบคุมเพื่อคุ้มครอง” คดีอาญาของรัฐเป็นประการสำคัญ กล่าวคือ หากมีข้อเท็จจริงน่าเชื่อว่าการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายจะก่อให้เกิดความเสียหายให้แก่กระบวนการยุติธรรมส่วนรวมของรัฐ ไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือไม่มีเจตนา ก็ตาม พนักงานอัยการก็จะใช้ดุลพินิจว่าสมควรเข้าร่วมเป็นโจทก์หรือไม่ ดังนั้น กฎหมายจึงบัญญัติด้วยข้อความว่า “คดีอาญาที่มีใช้ความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งผู้เสียหายยื่นฟ้องแล้ว พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะใดก่อนคดีเสร็จเด็ดขาดก็ได้” ผลในทางกฎหมาย มีดังนี้

1) การวินิจฉัยว่าสมควรเข้าร่วมเป็นโจทก์หรือไม่ของพนักงานอัยการ ถือเป็นดุลพินิจอิสระในการสั่งคดีอย่างหนึ่งของพนักงานอัยการ ซึ่งได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 255 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งบัญญัติว่า “พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดี และการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม”

2) การใช้ดุลพินิจว่าสมควรเข้าร่วมเป็นโจทก์หรือไม่ เป็นการพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นเรื่องๆ ไป ว่ากรณีที่น่าเชื่อถือว่าผู้เสียหายจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่กระบวนการยุติธรรมโดยรวมของรัฐหรือไม่ มิใช่ว่าเมื่อมีผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาแผ่นดินด้วยตนเองแล้ว พนักงานอัยการต้องเข้าร่วมเป็นโจทก์ทุกคดี ซึ่งมีเหตุผลสำคัญคือ การที่ผู้เสียหายใช้สิทธิฟ้องคดีอาญาต่อศาลโดยตรง ย่อมถือว่าผู้เสียหายสมัครใจใช้วิธีการนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาล โดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมตามปกติของรัฐ ซึ่งจะมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษและผ่านขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล ดังนั้น จึงสมควรปล่อยให้ผู้เสียหายดำเนินคดีไปตามวิธีการที่ตนเห็นชอบจนถึงที่สุด โดยถือว่ากระทำการแทนรัฐไป โดยอนุโลม เว้นแต่รัฐจะเห็นว่าการดำเนินคดีนั้นๆ อาจก่อให้เกิดความเสียหาย จึงสมควรเข้าไปแทรกแซงเพื่อคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมส่วนรวมของรัฐไว้

ในส่วนของการรับแก้ต่างคดีแพ่งหรือคดีอาญาแก่เจ้าพนักงาน เป็นภาระหน้าที่สำคัญ ของอัยการทุกประเทศในฐานะผู้คุ้มครองผลประโยชน์ของรัฐและสาธารณชน

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 “สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปดังต่อไปนี้ (4) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง”

การแก้ต่างคดีแพ่งหรือคดีอาญาต้องเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 11(3) แห่งพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ คือ “เจ้าพนักงานถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำไปตามหน้าที่” แต่มาตรา 11(3) ให้อยู่ในดุลพินิจของพนักงานอัยการที่จะใช้ดุลพินิจรับแก้ต่างคดีให้หรือไม่ก็ได้ เพราะพนักงานอัยการจะต้องพิจารณาว่ากรณีที่ถูกฟ้องนั้นเป็นเรื่องที่เจ้าพนักงานได้กระทำไปตามหน้าที่หรือไม่ หากมิใช่เรื่องที่ได้กระทำไปตามหน้าที่ หรือกระทำไปตามหน้าที่แต่ไม่ชอบด้วยหลักนิติธรรม (Rule of Law) ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 3 วรรคสอง บัญญัติว่า “การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม” เช่น ปราบกฏหลักฐานชัดเจนว่าเจ้าพนักงานจงใจกระทำการผิดขั้นตอนของกฎหมาย เลือกปฏิบัติ หรือจงใจละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นต้น กรณีเช่นนี้พนักงานอัยการก็อาจใช้ดุลพินิจไม่รับแก้ต่างก็ได้ รวมทั้งกรณีอื่นๆ เช่น เจ้าพนักงานผู้ขอความช่วยเหลือไม่ให้ความร่วมมือกับพนักงานอัยการในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาในการดำเนินการต่อผู้คดี หรือเจ้าพนักงานผู้นั้นแต่งตั้งให้ทนายความเอกชนเป็นทนายแก้ต่างคดีของตนร่วมกับพนักงานอัยการ เป็นต้น

การที่พนักงานอัยการพิจารณารับแก้ต่างคดีให้นี้ มิได้หมายความว่า เจ้าพนักงานผู้นั้นกระทำตามหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายทุกประการแล้วแต่อย่างใด เพียงแต่พนักงานอัยการเห็นว่าเจ้าพนักงานผู้นั้นถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำไปตามหน้าที่เท่านั้น ส่วนการกระทำความผิดจะชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ย่อมขึ้นอยู่กับผลคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาล

ฉะนั้น หลักฐานชั้นต้นที่สำคัญในการประกอบการพิจารณาของพนักงานอัยการ ในการรับแก้ต่างคดีก็คือ คำรับรองเป็นหนังสือจากผู้บังคับบัญชาสูงสุดของหน่วยงานของรัฐที่เจ้าพนักงานผู้นั้นสังกัดอยู่หรือปฏิบัติหน้าที่ให้กับหน่วยงานนั้นๆ ว่าเจ้าพนักงานผู้นั้นถูกฟ้อง ในเรื่องการที่ได้กระทำไปตามหน้าที่และขอให้พนักงานอัยการพิจารณารับแก้ต่างคดีให้ด้วยจากนั้นพนักงานอัยการจึงจะทำการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาว่า สมควรรับแก้ต่างคดีให้หรือไม่ รวมทั้งพยานหลักฐานที่จะใช้ในการต่อผู้คดีต่อไปด้วยและการใช้ดุลพินิจ ที่จะรับแก้ต่างให้หรือไม่ ก็ถือเป็นดุลพินิจอิสระที่ได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 255 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เช่นเดียวกัน

2) หลักการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหาย

การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย ถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก แต่ในขณะเดียวกันก็ให้อำนาจแก่เอกชนที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีอำนาจดำเนินคดีอาญาได้ด้วยตนเอง

ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28⁴ ได้บัญญัติให้บุคคลผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล คือ พนักงานอัยการและผู้เสียหาย

โดยกฎหมายให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาได้เช่นเดียวกับพนักงานอัยการ ซึ่งอำนาจในการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายเป็นอำนาจที่มีอยู่อย่างกว้างขวางและเป็นอิสระ แยกต่างหากจากการฟ้องคดีของพนักงานอัยการไม่ว่าจะเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัวหรือคดีความผิดอาญาแผ่นดิน

ผู้เสียหาย หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากกระทำความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่ง

อย่างไรก็ดี การที่จะพิจารณาว่าบุคคลใดเป็นผู้เสียหายในความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่ง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดอาญา ซึ่งความเสียหายคือการที่คุณธรรมทางกฎหมายถูกล่วงละเมิดนั่นเอง

กรณีที่ผู้เสียหายประสงค์ที่จะดำเนินคดีทางอาญากับผู้กระทำความผิด กฎหมายให้อำนาจผู้เสียหายสามารถเลือกปฏิบัติได้ 2 ทาง คือ

- 1) ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน
- 2) ฟ้องคดีอาญาต่อศาลด้วยตนเอง

ดังนั้น ผู้เสียหายมีอำนาจที่จะยื่นฟ้องคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดอาญาในฐานะที่เป็นโจทก์ได้ด้วยตนเองทั้งความผิดอาญาต่อส่วนตัวและความผิดอาญาแผ่นดิน ทั้งนี้ เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 28

3.2 การบรรยายคำฟ้องในคดีอาญา

การยื่นฟ้องคดีอาญา เป็นกระบวนการพิจารณาที่โจทก์ได้เสนอข้อหาต่อศาล เพื่อกล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิด ซึ่งไม่ว่าจะเป็นคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์หรือราษฎรเป็นโจทก์ก็ตาม กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยเป็นรายตัวไป เพื่อที่จำเลยจะได้ทราบข้อกล่าวหา และสามารถให้การต่อสู้คดีได้โดยถูกต้อง และในชั้นพิจารณาศาลก็จะต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามคำให้การจำเลยเฉพาะข้อหาความผิดที่โจทก์กล่าวบรรยายมา ในฟ้องและศาลจะอนุญาตให้โจทก์นำสืบพยานหลักฐานเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับประเด็นพิพาทที่เกิดจากคำฟ้องและคำให้การในคดีเท่านั้น แบบของคำฟ้องคดีอาญาทั่วไป จึงเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานที่การ

⁴ มาตรา 28 บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล

- (1) พนักงานอัยการ
- (2) ผู้เสียหาย

บรรยายฟ้องของโจทก์จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ถูกต้องครบถ้วน เพราะมิฉะนั้นแล้วหากเกิดข้อผิดพลาดที่ทำให้ฟ้องของโจทก์ขาดความสมบูรณ์ ศาลจะไม่อาจที่จะพิพากษาให้จำเลยรับโทษตามคำฟ้องของโจทก์ได้เนื่องจากถือว่าเป็นกรณีที่ไม่อาจที่จะต่อสู้คดีได้เนื่องจากจำเลยไม่สามารถทราบได้ว่าโจทก์กล่าวหาจำเลยในข้อหาใดนั่นเอง

ในการบรรยายคำฟ้องในคดีอาญาของพนักงานอัยการนั้น ตามกฎหมายไทยนั้นกฎหมายกำหนดว่าการเสนอข้อหาของโจทก์ต้องทำเป็นคำฟ้อง และข้อกล่าวหาตามคำฟ้องจะเป็นกรอบในการดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดให้โจทก์ต้องทำคำฟ้องเป็นหนังสือ เพื่อจะได้เป็นหลักฐานชัดเจนตั้งแต่เริ่มคดีไปจนเสร็จสิ้นการดำเนินคดี ดังนั้น แม้เป็นการฟ้องคดีอาญาในความผิดเล็กๆ น้อยๆ ในศาลแขวงซึ่งกฎหมายบัญญัติให้โจทก์ฟ้องด้วยวาจาได้ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 19 วรรคสองก็ตาม แต่ตามกฎหมายมาตรา 19 วรรคสอง ดังกล่าว ก็ยังกำหนดให้โจทก์ต้องแจ้งต่อศาลถึงชื่อโจทก์ที่อยู่และสัญชาติของจำเลย ฐานความผิด การกระทำที่อ้างว่าจำเลย ได้กระทำความผิดข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลา สถานที่ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องพอสมควรเท่าที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี และมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่า การกระทำเช่นนั้น เป็นความผิดและความในวรรคสี่ ยังบัญญัติต่อไปอีกว่า ในกรณีที่โจทก์ฟ้องด้วยวาจา ให้ศาลบันทึกใจความไว้เป็นหลักฐาน และให้คู่ความลงชื่อไว้ อันแสดงให้เห็นว่า แม้จะต้องด้วยข้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง มาตรา 19 วรรคสอง ดังกล่าวที่โจทก์ไม่ต้องทำคำฟ้องเป็นหนังสือ กล่าวคือให้สิทธิโจทก์ที่จะฟ้องด้วยวาจาได้ก็ตาม แต่ในที่สุดคำฟ้องนั้น ศาลก็ต้องบันทึกคำฟ้องของโจทก์ไว้เป็นหนังสือ และมีรายการในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ ตามมาตรา 158 (1) ถึง (7) แทบจะครบถ้วน แต่รายการสำคัญตามมาตรา 158 (5) คำฟ้องคดีอาญาในศาลแขวงไม่อยู่ในบังคับต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเหมือนคดีอาญาทั่วไป⁵

3.3 รูปแบบการตรวจคำฟ้องในคดีอาญาของศาลไทย

แต่เดิมรูปแบบและข้อเท็จจริงที่จะต้องปรากฏในคำฟ้องคดีอาญาของไทยมิได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายโดยตรง เพียงแต่จะต้องเขียนข้อความตามแบบพิมพ์คำฟ้องที่ทางศาลได้จัดพิมพ์ไว้ให้ ต่อมาเมื่อได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้มีการกำหนดรูปแบบและข้อเท็จจริงของคำฟ้องคดีอาญาเอาไว้ในตัวกฎหมาย และใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

⁵ ธานีศ เกศวพิทักษ์ ก เล่มเดิม. หน้า 34.

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้กำหนดให้คำฟ้องในคดีอาญาต้องทำเป็นหนังสือ และมีข้อความตามที่กำหนดไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 158 ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

1) ส่วนเริ่มต้น

ในส่วนนี้จะปรากฏข้อเท็จจริงเกี่ยวกับศาลที่นำคดีมาฟ้อง วันเดือนปีที่ยื่นฟ้องต่อศาล ชื่อของโจทก์จำเลย ฐานความผิดที่ได้กล่าวหา ในกรณีที่อัยการเป็นโจทก์จะมีการระบุถึงตำแหน่งของอัยการ ถ้าราษฎรเป็นโจทก์จะระบุถึงชื่อตัว นามสกุล อายุ ที่อยู่ ชาติและบังคับในส่วนจำเลย ผู้ถูกกล่าวหาจะระบุถึงชื่อตัว นามสกุล อายุ ที่อยู่ ชาติและบังคับเช่นกัน แต่รายละเอียดอื่นๆเกี่ยวกับตัวจำเลย เช่น การเกิด การศึกษา อาชีพ หน้าที่การงาน การสมรสจะไม่มีการระบุถึง⁶

2) ส่วนคำบรรยาย

ในส่วนนี้ถือได้ว่าเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของคำฟ้อง ซึ่งจะปรากฏข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่เกิดการกระทำผิด อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดด้วยพอสมควรที่ทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้⁷

การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด หมายถึงในคำฟ้องจะต้องระบุข้อเท็จจริงอันเป็นกรรมที่จำเลยได้กระทำความผิด อันก่อให้เกิดความผิดตามกฎหมาย ซึ่งจะต้องระบุถึงการกระทำต่างๆ ได้ครบถ้วนตามที่กฎหมายต้องการ และกล่าวด้วยว่า ได้เกิดผลตามกฎหมายจากการกระทำของจำเลยประการใด โดยจะต้องกล่าวให้ชัดเจนถ้าความผิดนั้นประกอบด้วยหลายกรรมต้องบอกให้ครบถ้วน ข้อสำคัญก็คือต้องบรรยายฟ้องให้ครบองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายต้องการ เช่นในความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องกล่าวให้ครบถ้วนว่าจำเลยได้ลักเอาธนบัตรของผู้เสียหายไปโดยทุจริตอันเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ไม่ใช่กล่าวลอยๆว่าจำเลยลักทรัพย์ไป⁸ ในการกล่าวถึงข้อเท็จจริงในคำฟ้อง อาจใช้ถ้อยคำในกฎหมายนั้นเองหรือจะใช้ถ้อยคำธรรมดาอย่างไรก็ได้⁹

⁶ มาตรา 158 (1)-(4) ป.วิอาญา.

⁷ มาตรา 158 (5) ป.วิอาญา.

⁸ โกเมน ภทกริมย์, ก. *เล่มเดิม*. หน้า 11.

⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 110/2505, 893/2515, 706/2516 วินิจฉัยท่านองว่า การบรรยายเกี่ยวกับการกระทำหาต้องใช้ถ้อยคำในกฎหมายไม่ จะบรรยายถ้อยคำอย่างไรพอที่ให้ความเข้าใจว่าจำเลยได้กระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดก็ใช้ได้

แต่ในทางปฏิบัติผู้ร่างฟ้องมักจะคัดเอาถ้อยคำเทคนิคของกฎหมายแห่งบทบัญญัติความผิดนั้นๆ ลงไปเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เป็นฟ้องเคลือบคลุม¹⁰

ข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดจากการกระทำนั้นๆ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเวลากระทำความผิด ในคำฟ้องจำเป็นต้องระบุถึงวันเดือนปีที่เกิดการกระทำความผิด รวมทั้งเวลากลางวันและกลางคืนตามกฎหมายด้วย ถ้าระบุไว้ไม่ครบจะถือว่าเป็นคำฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ แต่ในบางครั้ง ผิดที่เวลากลางวันกลางคืนไม่ใช่สาระสำคัญ แม้ในคำฟ้องจะปรากฏข้อเท็จจริงแต่เพียงวันเดือนปีที่เกิดการกระทำความผิดมิได้ระบุเวลากลางวัน กลางคืนตามกฎหมายไว้ ก็เป็นฟ้องที่สมบูรณ์ เช่น ในความผิดฐานเบียดบังทรัพย์ในศาล แม้จะระบุแต่เพียงวันเดือนปีที่กระทำผิดแต่ไม่ได้ระบุถึงเวลากลางวันกลางคืนก็ถือเป็นฟ้องที่สมบูรณ์¹¹ ในกรณีที่ไม่ทราบเวลาที่แน่นอนของการกระทำผิด ถ้าไม่ระบุเสียเลยจะถือว่าเป็นคำฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ กรณีดังกล่าว อาจระบุความไม่แน่ชัดของวันหรือเวลาลงไปในคำฟ้องด้วย เช่น เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2520 เวลาใดไม่ปรากฏชัดหรือวันเวลาใดไม่ปรากฏชัดตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2520 จนถึงวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2520 เป็นต้น ส่วนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานที่กระทำความผิด ในคำฟ้องจะมีการระบุถึงท้องที่ตามทางการปกครอง ซึ่งได้แก่ตำบลหรือแขวง อำเภอหรือเขต และจังหวัดที่เกิด การกระทำความผิด ฟ้องที่ไม่ระบุถึงสถานที่กระทำความผิดจะถูกถือว่าเป็นคำฟ้องที่ไม่สมบูรณ์

บุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิด เนื่องจากในการกระทำความผิดมักมีบุคคลหรือสิ่งของเข้ามาเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด คำฟ้องในคดีอาญาจึงจำเป็นต้องกล่าวถึงด้วยสำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด อาจเกี่ยวข้องในลักษณะที่เป็นองค์ประกอบความผิด เช่น ผู้เสียหาย พวกของจำเลย บุคคลที่สาม หรืออาจเกี่ยวข้องในพฤติการณ์ เช่น เป็นเจ้าของทรัพย์สิน ซึ่งโดยปกติแล้วคำฟ้องจะต้องกล่าวถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องในลักษณะที่เป็นองค์ประกอบของความผิดไม่ว่าในฐานใด เช่น ในความผิดฐานปล้นทรัพย์ แต่มิได้ระบุว่าจำเลยร่วมกับบุคคลอื่นอีกสองคนขึ้นไป ถือเป็นฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ ส่วนสิ่งของที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดในทำนองเดียวกัน ในความผิดบางประเภทอาจมีสิ่งของเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น อาวุธที่ใช้ในการกระทำความผิด ทรัพย์สินที่ถูกลักไปหรือถูกขโมยออกเอกสารหรือเงินตราที่ถูกปลอมแปลงสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะต้องปรากฏในคำฟ้องเช่นกัน

พอสมควรเท่าที่จำเลยเข้าใจข้อได้คดีในการกล่าวถึงข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่กล่าวมาทั้งหมด จุดมุ่งหมายประการสำคัญก็คือ ต้องทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี เพื่อที่จำเลยสามารถมี

¹⁰ ทวี เจริญพิทักษ์. (2497). คำอธิบายโดยพิสดารและระเบียบปฏิบัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 538.

¹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 868-869/2494, 1066/2521.

โอกาสในการต่อสู้คดีได้ ถ้าจำเลยไม่อาจเข้าใจในคำฟ้องได้ว่าตนถูกฟ้องในความผิดฐานใดแน่ หรือการกระทำความผิดเกิดขึ้นเมื่อวันเดือนปี เวลาหรือสถานที่ใดหรือได้กระทำความผิดต่อใคร ทรัพย์สินของที่ทำเป็นอะไร จะถือว่าเป็นฟ้องที่เคลือบคลุม

3) ส่วนท้ายฟ้อง

ซึ่งจะอยู่ในส่วนท้ายของคำฟ้อง เรียกว่า คำขอท้ายฟ้องอาญาโดยจะปรากฏถึงมาตราในกฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด กล่าวคือ จะต้องมีการระบุว่าการกระทำความผิดดังกล่าวข้างต้น เป็นความผิดต่อกฎหมายและบทมาตราใด เช่น ผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 เป็นต้น ในกรณีที่บทระบุความผิดและบทระบุโทษเป็นคนละมาตรากัน โดยปกติจะต้องอ้างทั้งบทระบุความผิดและบทระบุโทษ แต่ก็อาจระบุแต่เฉพาะบทลงโทษอย่างเดียวก็นำได้¹² แต่สำหรับมาตราที่เกี่ยวข้องซึ่งไม่ใช่บทระบุโทษหรือบทระบุความผิด การไม่ระบุมาตราดังกล่าว ไม่มีผลทำให้เป็นฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ เช่น ฟ้องว่าจำเลยพยายามกระทำความผิด แม้มิได้อ้างมาตราเกี่ยวกับพยายามมาด้วยก็ลงโทษฐานพยายามได้¹³ และในส่วนท้ายของคำฟ้องจะต้องมีการลงลายมือชื่อโจทก์ ผู้เรียงผู้เขียน หรือพิมพ์ฟ้องด้วย อนึ่งในคำฟ้องอาจมีการขอให้เพิ่มโทษแก่จำเลยรวมมากับฟ้องด้วยก็ได้

วิเคราะห์เกี่ยวกับการบรรยายคำฟ้องในคดีอาญาของไทย เนื้อหาที่สำคัญที่สุดของฟ้องมีปรากฏอยู่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 158 (5) กล่าวคือ ในการบรรยายฟ้องนั้น โจทก์จะต้องบรรยายถึงการกระทำทั้งหลาย ที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด พอสมควรเท่าที่จำเลยจะเข้าใจข้อหาได้ดี ฉะนั้น การบรรยายคำฟ้องจึงจะต้องบรรยายการกระทำที่จำเลยได้กระทำความผิดที่ได้ความตามการสอบสวนและต้องยืนยันว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายอย่างไร การบรรยายฟ้องต้องบรรยายให้ชัดเจนที่สุด ให้จำเลยเข้าใจได้ดีว่าเขาได้กระทำความผิดอะไร อย่างไร และเป็นผิดกฎหมายอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อให้ถูกต้องกับหลักฟังความทุกฝ่าย กล่าวคือ เพื่อจำเลยจะได้กล่าวแก้ฟ้องได้อย่างถูกต้อง¹⁴ สำหรับกรณีที่โจทก์บรรยายฟ้องขาดองค์ประกอบความผิดนั้นในปัจจุบันศาลฎีกายังคงวางแนวบรรทัดฐานว่า คำฟ้องดังกล่าวถือว่าเป็นคำฟ้องที่บกพร่องในส่วนที่ถือเป็นสาระสำคัญ เมื่อศาลตรวจคำฟ้องที่บกพร่องดังกล่าวศาลก็จะพิพากษายกฟ้องของโจทก์เสียทั้งหมดโดยศาลไม่มีอำนาจที่จะสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องถูกต้องได้ ผลของคำพิพากษาดังกล่าวส่งผลให้จำเลยหลุดพ้นจากความรับผิดทางอาญาทันทีโดยจำเลยยังมิได้เข้าสู่กระบวนการค้นหาความจริงในชั้นศาลแต่อย่างใดซึ่งเป็นการขัดต่อหลักการค้นหาความจริงในเนื้อหา กล่าวคือ หลักการค้นหาความจริงในเนื้อหานั้น โดยทั่วไปในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้นทุกฝ่ายต่างมีหน้าที่ต้องตรวจสอบ

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 562/2490.

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 637/2479.

¹⁴ คณิต ฌ นคร ก หน้าเดิม.

ค้นหาความจริงโดยไม่ผูกมัดกับคำขอหรือคำร้องขอของผู้ใด และในการดำเนินคดีคืออาญาชั้นศาล ทุกฝ่ายต่างก็มีหน้าที่ต้องกระตือรือร้นในการตรวจสอบค้นหาความจริง ศาลเองจะวางเฉย (Passive) ไม่ได้¹⁵

3.3.1 อำนาจศาลในชั้นตรวจฟ้อง

คำฟ้องในคดีอาญานั้น กฎหมายได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 ซึ่งไม่ว่าจะเป็นกรณีพนักงานอัยการยื่นฟ้องหรือ ราษฎรยื่นฟ้องก็ตาม จะต้องยื่นคำฟ้องตามแบบ กล่าวคือต้องทำเป็นหนังสือ และจะต้องมีข้อความหรือรายละเอียดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 158 (1)-(7) จึงจะเป็นคำฟ้องที่ถูกต้อง ซึ่งส่วนสำคัญที่สุดของฟ้องอาญา คือ รายละเอียดที่เกี่ยวกับการบรรยายการกระทำที่เป็นความผิดตามมาตรา 158 (5) ปัญหาที่มักเกิดขึ้นเสมอคือการบรรยายฟ้องไม่ถูกต้องครบถ้วนตามองค์ประกอบความผิดนั่นเอง กล่าวคือ ในคดีอาญานั้นกรณีที่โจทก์บรรยายคำฟ้องไม่ครบองค์ประกอบความผิดนั้น ศาลมีอำนาจที่จะยกฟ้องได้ทันที ซึ่งเป็นอำนาจในชั้นตรวจคำฟ้องของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 ซึ่งกำหนดสภาพบังคับเอาไว้ว่า

“ถ้าฟ้องไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ให้ศาลสั่งโจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้องหรือยกฟ้องหรือไม่ประทับฟ้อง

โจทก์มีอำนาจอุทธรณ์คำสั่งเช่นนั้นของศาล”

มาตรา 161 นั้นถือเป็นบทบัญญัติที่ต่อเนื่องมาจากหลักเกณฑ์การยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาล ตามมาตรา 157 ที่กำหนดให้โจทก์ต้องยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลที่มีอำนาจชำระ และมาตรา 158, 159, 160 ที่กำหนดให้โจทก์ต้องทำคำฟ้องให้ถูกต้องตามแบบต่างๆของคำฟ้องที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้น คำว่า “ถ้าฟ้องไม่ถูกต้องตามกฎหมาย...” ตามที่บัญญัติในมาตรา 161 นั้น จึงหมายถึงกรณีที่ศาลตรวจคำฟ้องของโจทก์แล้ว ปรากฏว่าคำฟ้องที่ยื่นนั้น โจทก์กระทำไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยเขตอำนาจศาลที่ยื่นฟ้องตามมาตรา 157 หรือกระทำไม่ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา 158 (1)-(7) และมาตรา 159-160 นั่นเอง อีกทั้งคำฟ้องคดีอาญาก็ถือว่าเป็น “คำคู่ความ” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (3) และ (5) ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ซึ่งศาลย่อมอยู่ในบังคับที่จะต้องตรวจความถูกต้องของคำฟ้องภายใต้หลักเกณฑ์การตรวจคำคู่ความ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 18 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 และหากผลการตรวจคำฟ้องปรากฏว่าคำฟ้องของโจทก์ไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ดังกล่าว ศาลย่อมมีอำนาจสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 161 วรรคแรก คือ

¹⁵ คณิต ฌ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 63.

ก. สั่งให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้อง

ข. สั่งยกฟ้อง หรือ

ค. สั่งไม่ประทับฟ้อง

การใช้อำนาจสั่งประการใดประการหนึ่งใน 3 ประการดังกล่าว ดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 161 วรรคหนึ่งดังกล่าว ข้อมขึ้นอยู่กับว่าฟ้องโจทก์ไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายในเรื่องใด กล่าวคือ หากคำฟ้องโจทก์กระทำไม่ถูกต้องตามกฎหมายตามแบบในมาตรา 158 (1)-(7) มาตรา 159,160 และข้อที่ผิดพลาดนั้นเป็นเพียงข้อปลีกย่อย หรือคำฟ้องของโจทก์มีข้อบกพร่องผิดพลาด ชนิดที่แก้ไขให้สมบูรณ์ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 18 วรรคสอง ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ศาลก็ย่อมที่จะสั่งให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้องได้ และถ้าศาลได้ใช้อำนาจตามมาตรา 161 สั่งให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้องแล้ว โจทก์ไม่ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ศาลก็ชอบที่จะสั่งยกฟ้องหรือสั่งไม่ประทับฟ้องได้ เป็นต้น¹⁶

3.3.2 อำนาจศาลในการยกฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เนื่องด้วยในคดีอาญานั้นมีสภาพบังคับที่รุนแรง กล่าวคือ สภาพบังคับในคดีอาญามักจะมีบทลงโทษที่ส่งผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของกลุ่มความฝ้ายที่เป็นจำเลย ดังนั้น ในการที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาเพื่อมีคำวินิจฉัยในคดีอาญาแต่ละเรื่องนั้น จึงต้องกระทำด้วยความระมัดระวังมิให้ศาลลงโทษจำเลยจนกว่าจะสิ้นสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 วรรคหนึ่งได้บัญญัติไว้ว่า

“ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็ดี คดีขาดอายุความแล้วก็ดี มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรต้องรับโทษก็ดี ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ ปล่อยจำเลยไป แต่ศาลจะสั่งขังจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้”

อำนาจของศาลในการยกฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้ เป็นอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจเฉพาะของศาล แต่การที่ศาลจะพิพากษายกฟ้องคดีอาญาเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น มิใช่เป็นการใช้อำนาจดุลพินิจตามอำเภอใจ กล่าวคือ การที่ศาลจะมีคำพิพากษายกฟ้องคดีอาญาเรื่องใดนั้น การยกฟ้องดังกล่าวจะต้องเข้าเหตุที่กฎหมายกำหนดให้อำนาจศาลที่จะยกฟ้องได้ ซึ่งเหตุยกฟ้องดังกล่าวสามารถแบ่งแยกออกได้เป็น 4 ประการ คือ

- (1) จำเลยมิได้กระทำความผิด
- (2) การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด
- (3) คดีขาดอายุความ

¹⁶ ธานีศ เกศวพิทักษ์. ก. เล่มเดิม. หน้า 142-143.

(1) มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรต้องรับโทษ

ในการพิจารณาคดีอาญานั้น หากปรากฏข้อเท็จจริงในคดีอันเป็นเหตุที่ศาลจะพิพากษายกฟ้องจำเลยได้ตามที่กล่าวมาแล้ว แม้จะปรากฏว่าจำเลยให้การสารภาพว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามฟ้องก็ตาม หากศาลเห็นว่ามิใช่เหตุยกฟ้องตามมาตรา 185 แล้ว กรณีเช่นนี้ศาลก็มีอำนาจยกฟ้องของโจทก์ได้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1476/2525¹⁷

จะเห็นได้ว่า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ได้ให้ความคุ้มครองจำเลยไว้เป็นอย่างมาก กล่าวคือ แม้ในคดีอาญาเรื่องดังกล่าวจำเลยจะให้การรับสารภาพก็ตามกฎหมายก็ให้อำนาจศาลที่จะพิพากษายกฟ้องจำเลยได้ การยกฟ้องดังที่กล่าวมาแล้วเป็นการยกฟ้องซึ่งอาศัยข้อเท็จจริงที่ได้มาจากกระบวนการพิจารณาซึ่งเหตุในการยกฟ้องดังกล่าวนี้แตกต่างจากการที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องในชั้นตรวจคำฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 ในชั้นตรวจคำฟ้องนั้นหากปรากฏว่าคำฟ้องของโจทก์ไม่ถูกต้องศาลยังมีอำนาจที่จะสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องให้ถูกต้องได้ แตกต่างจากการยกฟ้องในชั้นพิจารณา ที่หากศาลเห็นจากข้อเท็จจริงแล้วว่าการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด คดีขาดอายุความ เป็นต้น ศาลก็มีอำนาจ ยกฟ้องของโจทก์ได้ทันที โดยในกรณีเช่นนี้ถือเป็นอำนาจโดยเด็ดขาดของศาลในการยกฟ้อง เพราะศาลสามารถที่จะมีคำพิพากษายกฟ้องโจทก์ได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในบังคับให้โจทก์ต้องดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องในคดีที่เกิดขึ้นเหมือนอย่างกรณีที่ศาลจะมีคำพิพากษายกฟ้องโจทก์ในชั้นตรวจคำฟ้องตามมาตรา 161 ในชั้นตรวจคำฟ้องนั้นอำนาจในการที่ศาลจะสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องให้ถูกต้องยังคงมีเงื่อนไขจำกัดให้อำนาจที่ศาลจะส่งอนุญาตให้โจทก์แก้ไขคำฟ้อง ได้เฉพาะในกรณีที่ฟ้องของโจทก์มีความบกพร่องเฉพาะในส่วนของการรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น กล่าวคือ หากเป็นกรณีที่ฟ้องของโจทก์บกพร่องในส่วนที่ถือว่าเป็นข้อสาระสำคัญแล้ว กรณีเช่นนี้ศาลย่อมไม่อาจที่จะมีคำสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องให้ถูกต้องได้และศาลจะต้องมีคำสั่งยกฟ้องของโจทก์กรณีเดียว

กรณีที่ศาลไม่อาจที่จะมีคำสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องดังกล่าวได้แก่ กรณีที่คำฟ้องของโจทก์นั้นบรรยายข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดที่โจทก์ฟ้องไม่ครบถ้วน ตามมาตรา 158 (5) ซึ่งในกรณีที่ศาลตรวจคำฟ้องแล้วปรากฏว่าคำฟ้องของโจทก์บรรยายมาไม่ครบองค์ประกอบความผิดก็ดี การกระทำของจำเลยที่โจทก์บรรยายมาในคำฟ้องไม่เป็นความผิดก็ดี คำฟ้องโจทก์ขัดกันในตัวเองจนไม่อาจเป็นความผิดได้ก็ดี ในกรณีเช่นนี้ศาลต้องมีคำสั่งยกฟ้องของโจทก์จะสั่ง

¹⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1476/2525 “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 ที่แก้ไขใหม่ที่ว่าเมื่อจำเลยรับสารภาพตามฟ้องให้ศาลพิพากษาได้นั้นมิได้มีความหมายว่า เมื่อจำเลยรับสารภาพแล้วจะต้องพิพากษาลงโทษจำเลยเสมอไป เมื่อศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดศาลย่อมพิพากษายกฟ้องได้โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185”

ให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้องไม่ได้ และการยกฟ้องเช่นนี้ถือว่าศาลได้วินิจฉัยในเนื้อหาแห่งคดีแล้ว อันเข้าหลักเกณฑ์ที่ว่าศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้อง ทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามมาตรา 39 (4) ซึ่งโจทก์จะทำคำฟ้องให้ครบองค์ประกอบความผิดแล้วมาขึ้นฟ้องจำเลยใหม่อีกครั้งไม่ได้เนื่องจากจะถือว่าเป็นกรณีที่โจทก์ฟ้องซ้ำนั่นเอง

3.4 การตรวจคำฟ้องในคดีอาญาของศาลในต่างประเทศ

คำฟ้องที่ใช้ในประเทศต่างๆ นั้น โดยส่วนใหญ่แล้วจะมีส่วนประกอบที่สำคัญอาจจะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดรวมไปถึงรูปแบบการใช้ที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์กรในกระบวนการยุติธรรมของประเทศนั้นๆว่าจะใช้คำฟ้องแบบใดกับองค์กรใด

คำฟ้องในคดีอาญา เป็นคำกล่าวหาบุคคลต่อศาลว่าผู้หนึ่งได้กระทำความผิดอาญา เพื่อขอให้ศาลได้ทำการพิจารณาพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยแก่บุคคลนั้นตามกฎหมาย

ในการดำเนินคดีอาญาสมัยใหม่ ที่ยอมรับว่าจำเลยมีฐานะเป็นประธานแห่งคดีจำเลยในคดีอาญาจึงมีสิทธิต่างๆ ในการดำเนินคดีอยู่หลายประการ เช่น สิทธิอย่างผู้ร่วมในคดีในทางอยู่เฉย (Passive Beteiligter) เช่น สิทธิที่จะไม่ตอบคำถามที่เป็นผลร้ายแก่จำเลยเอง สิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การโดยอิสระ หรือสิทธิอย่างผู้ร่วมในคดีในทางกระทำ (Active Beteiligter) เช่น สิทธิที่จะอยู่ร่วมด้วยในการพิจารณาคดี สิทธิที่จะมีทนายความคอยให้การช่วยเหลือ รวมทั้งสิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหาด้วย

สิทธิในการแก้ข้อกล่าวหา (Recht auf Gehor) ก็เป็นสิทธิที่สำคัญประการหนึ่งคำฟ้องในคดีอาญามีขึ้นเพื่อให้สิทธิแก่จำเลยในการแก้ข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นความผิดตามที่ได้มีการฟ้องร้อง คำฟ้องในคดีอาญาจะทำหน้าที่แจ้งให้จำเลยได้ทราบถึงลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดตามที่ได้ถูกกล่าวหา เพื่อให้จำเลยมีโอกาสในการต่อสู้คดี ปกป้องจำเลยจากการถูกลงโทษหรือกล่าวหาซ้ำในการกระทำที่เป็นความผิดที่ได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยชอบจากศาลแล้ว (Double jeopardy)

คำฟ้องในคดีอาญาจะแสดงถึงความมีหลักฐานเพียงพอที่จะกล่าวหาจำเลยได้ ทั้งยังแจ้งให้ศาลได้ทราบถึงข้อเท็จจริงที่ได้มีการกล่าวหา รวมทั้งข้อกฎหมายที่สนับสนุนในการลงโทษเป็นการขอเปิดการพิจารณาคดีของศาลในอันที่จะนำตัวจำเลยเข้าสู่การพิจารณาคดี

คำฟ้องในคดีอาญาจึงนับได้ว่าเป็นเงื่อนไขให้อำนาจในการดำเนินคดี¹⁸ ที่สำคัญประการหนึ่งโดยถือว่าจำเลยจะไม่ได้รับการพิจารณาในคดีอาญาโดยที่มิได้มีการฟ้องร้อง¹⁹

3.4.1 ประเทศอังกฤษ

การฟ้องคดีอาญาในศาลอังกฤษ

การฟ้องคดีอาญาในประเทศอังกฤษอาจทำได้ 2 วิธีคือ ฟ้องด้วยวาจา (Information) หรือฟ้องเป็นลายลักษณ์อักษร (Indictment)

1. ฟ้องด้วยวาจา

ความผิดที่จะฟ้องด้วยวาจาได้ จะต้องเป็นความผิดที่กฎหมายบัญญัติว่าอยู่ในอำนาจของศาล Magistrates (พอจะเทียบได้กับศาลแขวงของประเทศไทย แต่ไม่ตรงทีเดียวนัก) ศาล Magistrates มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีดังนี้

1. ความผิดซึ่งพิจารณาโดยรวบรัดได้ (Summary offences) ส่วนมากโทษไม่เกิน 3 เดือน
2. คดีความผิดบางประการตามท้ายพระราชบัญญัติ ศาล Magistrates เช่นคดีลักทรัพย์ ซึ่งตามธรรมดาจะต้องพิจารณาต่อหน้าลูกขุน (Indictable offences) แต่ศาลเห็นว่าเพื่อความเหมาะสมเป็นต้นว่าลักษณะความผิดไม่ร้ายแรง อาจพิจารณาโดยรวบรัดได้ แต่ศาลจะลงโทษจำคุกเกินกว่า 6 เดือนหรือปรับเกินกว่า 300 ปอนด์ หรือทั้งจำและปรับเกินกว่านี้ไม่ได้

การฟ้องด้วยวาจาจะต้องฟ้องต่อผู้พิพากษาศาล Magistrates ซึ่งเรียกว่า Justices of the peace (ผู้พิพากษาเช่นนี้ต่างกับผู้พิพากษาศาลแขวงของประเทศไทยมาก เพราะเป็นเพียงบุคคลธรรมดาที่ไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางกฎหมาย ฉะนั้นจึงต้องมีบุคคลผู้รู้กฎหมายอีกคนหนึ่งเรียกว่า Justices clerk เป็นผู้คอยแนะนำในด้านกฎหมาย และด้านการพิจารณา แต่ไม่เกี่ยวข้องในการพิพากษาคดี) การฟ้องแบบนี้ นอกจากผู้เสียหายจะฟ้องได้แล้ว ผู้อื่นก็อาจฟ้องได้ (เทียบได้กับการกล่าวหาของประเทศไทย) แต่ความผิดบางประการกฎหมายบัญญัติว่า จะฟ้องได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมหรืออนุญาตจากบุคคลบางคน หรือจากเจ้าหน้าที่เสียก่อน บุคคลผู้มีสิทธิฟ้องจะให้นายฟ้องแทนหรือมอบอำนาจให้ผู้โดยฟ้องแทนก็ได้ ในทางปฏิบัติตำรวจจะเป็นผู้ฟ้องเป็นส่วนใหญ่ และตำรวจนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นนายร้อยแม้เพียงพอตำรวจซึ่งรู้เหตุการณ์ก็ฟ้องได้

¹⁸ คณิศ ฅ นคร. (2521). “เงื่อนไขให้อำนาจในการดำเนินคดีกับทางปฏิบัติของอัยการและศาล.” *วารสารอัยการ*, 5, 1. หน้า 42-47.

¹⁹ *United States Code Annotated: Title 18 Federal of Criminal Procedure*, (St.Minn:West Publishing Co), p.402.

เมื่อมีผู้ฟ้องด้วยวาจา ศาลจะออกหมายเรียกจำเลยให้มาสู้คดี ถ้าจำเลยขัดขึ้น ศาลอาจออกหมายจับ แต่การพิจารณาไม่จำเป็นต้องทำต่อหน้าจำเลย จำเลยขอให้ทนายมาแทนหรือในบางกรณีอาจยื่นคำให้การทางไปรษณีย์ได้

การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลนี้ ถ้าศาลพิพากษาลงโทษ จำเลยมีสิทธิอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงไปยังศาล Quarter sessions แต่ถ้าศาลยกฟ้อง โจทก์ไม่มีสิทธิอุทธรณ์ในข้อเท็จจริง เมื่อศาล Quarter sessions พิพากษาแล้ว ทั้งโจทก์และจำเลยมีสิทธิอุทธรณ์ ในข้อกฎหมายต่อไปยังศาล Queen's bench ซึ่งตามปกติเป็นศาลชั้นต้น ซึ่งพิจารณาคดีส่วนแบ่ง ถ้าคดีมีปัญหาข้อกฎหมายหรือเกี่ยวข้องกับอำนาจพิจารณาของศาล โจทก์และจำเลยมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาของศาล Magistrates ตรงไปยังศาล Queen's bench ได้เลยทีเดียว ถ้าจำเลยใช้สิทธิครั้งนี้ จะหมดสิทธิอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงไปยังศาล Quarter sessions

การพิจารณาอุทธรณ์ของศาล Quarter sessions นอกจากคดีที่จำเลยอุทธรณ์ในเรื่องโทษอย่างเดียว ทำโดยวิธีสืบพยานใหม่ และมีอำนาจพิจารณาเพิ่มโทษได้แม้ว่าจำเลยจะอุทธรณ์ แต่เพียงขอให้ยกฟ้อง นอกจากนี้ศาลยังมีอำนาจส่งสำนวนพร้อมด้วยความเห็นไปให้ศาล Magistrates อื่นที่อยู่ในเขตท้องถื่นเดียวกับศาล Magistrates เดิมพิจารณาพิพากษาใหม่ได้

การพิจารณาอุทธรณ์จากศาล Magistrates ของศาล Queen's bench ศาลจำต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาล Magistrates ได้พิจารณาไว้ ข้อเท็จจริงที่ศาล Magistrates ทำไว้นี้เรียกว่า Case stated เมื่อคู่ความจะอุทธรณ์ จะต้องร้องขอต่อศาล Magistrates ให้บันทึกข้อเท็จจริงในคดี ศาลมีสิทธิปฏิเสธได้ แต่จะต้องออกหลักฐานในการปฏิเสธให้บันทึกข้อเท็จจริงนี้ ศาลจะต้องทำภายใน 3 เดือน (ช้ากว่าของศาลไทยมาก) ศาล Queen's bench มีสิทธิส่งสำนวนพร้อมด้วยความเห็นให้ผู้พิพากษาศาล Magistrates คนใดคนหนึ่งหรือหลายคนพิจารณาพิพากษาใหม่ได้

การพิจารณาอุทธรณ์จากศาล Quarter sessions ในข้อกฎหมายของศาล Queen's bench คงเป็นการพิจารณาโดยวิธี Case stated เช่นเดียวกับการพิจารณาอุทธรณ์จากศาล Magistrates และอำนาจของศาลก็คล้ายคลึงกัน

2. ฟ้องเป็นลายลักษณ์อักษร อาจทำได้ 3 วิธี คือ²⁰

1. การฟ้องโดยวิธีที่เรียกว่า Criminal Information คำฟ้องนี้ Attorney General (เจ้าหน้าที่สูงสุดฝ่ายกฎหมายของแผ่นดิน และเป็นที่ปรึกษากฎหมายของรัฐบาล โดยนัย อาจเทียบได้กับอัยการสูงสุดของประเทศไทย) เป็นผู้ฟ้องต่อศาล Queen's bench ในคดีบางคดี ซึ่งกระทบ

²⁰ บัญญัติ สุชีวะ. การพิจารณาคดีอาญาในศาลอังกฤษ. สืบค้นเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2556 จาก

กระเทือนต่อแผ่นดิน รัฐบาล หรือข้าราชการในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น คดีหมิ่นประมาทกษัตริย์ หรือ รัฐมนตรีในหน้าที่ เป็นต้น การฟ้องโดยวิธีนี้มักไม่ค่อยจะมีมากนัก

2. การฟ้องโดยวิธีการไต่สวนของ Coroner ในคดีฆาตคน (Coroner คือ เจ้าหน้าที่ ผู้มีอำนาจไต่สวนเมื่อมีการตายเกิดขึ้นในเขตอำนาจ โดยมีเหตุอันควรสงสัยว่าการตายโดยผิดธรรมชาติ ไม่ปรากฏสาเหตุ หรือตายในเรือนจำ การไต่สวนทำในศาลของ Coroner ต่อหน้าลูกขุน) เมื่อปรากฏจากพยานหลักฐานว่าบุคคลใดตายโดยการกระทำของบุคคลอื่น Coroner จะออกหมายจับผู้กระทำผิด และส่งสำนวนการไต่สวนไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี และถือเอาสำนวนการไต่สวนนี้เป็น การฟ้อง

การฟ้องโดยวิธีนี้อาจซ้ำกับการฟ้องโดยวิธี Indictment ได้ ฉะนั้นหากมีการฟ้องคดีฆาตคนต่อศาลอื่นก่อน ศาลนั้นจะต้องแจ้งให้ Coroner ทราบและ Coroner จะต้องเลือกการไต่สวนไป แต่ถ้า Coroner ไต่สวนและฟ้องก่อนที่จะได้รับแจ้ง จำเลยก็อาจถูกฟ้องทั้งสองทาง แต่ศาลย่อมพิจารณาแต่เพียงคดีเดียว เพื่อกันข้อยุ่งยากมิให้เกิดขึ้นในทางปฏิบัติคดีฆาตคน จึงมักจะยื่นฟ้องโดยวิธี Indictment

3. คำฟ้องโดยวิธี Indictment การฟ้องโดยวิธีนี้ คำฟ้องไม่ใช่โจทก์เป็นผู้เซ็นชื่อแต่ Clerk of the peace (ถ้าคำฟ้องยื่นต่อศาล Quarter sessions) หรือ Clerk of assize (ถ้าคำฟ้องยื่น ศาลต่อ Assizes) เป็นผู้เซ็นชื่อ และจะเซ็นได้ต่อเมื่อ

ก. ได้มีการไต่สวนมูลฟ้องคดีนั้นที่ศาล Magistrates และศาลสั่งว่าคดีมีมูลแล้ว

ข. โดยคำสั่งหรือด้วยความยินยอมของผู้พิพากษา High court (High court คือศาลซึ่งตามปกติพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่ง แบ่งเป็นแผนก Queen's bench, Chancery, และ Divorce, Probate and admiralty แต่แผนก Queen's bench มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาโดยวิธี Criminal information และพิพากษาอุทธรณ์ในข้อกฎหมายจากศาล Magistrates และ Quarter sessions ดังได้กล่าวมาแล้ว ผู้พิพากษาประจำ High court นี้ นอกจากจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งแล้ว ยังอาจได้รับแต่งตั้งให้นั่งพิจารณาพิพากษาคดีในศาล Assizes ซึ่งรวมทั้งศาลอาญาส่วนกลาง Central criminal court หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า Old bailey ด้วย)

ค. เมื่อพยานเบิกความเท็จในระหว่างพิจารณาคดี และศาลที่พิจารณาคดีเห็นสมควร ให้ฟ้องพยานนั้นฐานเบิกความเท็จ

ในการไต่สวนมูลของศาล Magistrates ดังกล่าวในข้อ ก. เมื่อศาลสั่งว่าคดีมีมูล โจทก์ (นอกจาก Director of public prosecutions) ย่อมผูกพันโดยจะต้องฟ้องจำเลย และพยานโจทก์ที่ให้การแล้วก็ต้องผูกมัดโดยวิธีเดียวกันว่าจะต้องไปให้การชั้นพิจารณาคดี โดยไม่จำเป็นต้องออกหมายเรียกอีก เว้นแต่ศาลเห็นว่าไม่จำเป็น เช่น จำเลยรับสารภาพ ก็อาจสั่งว่า พยานไม่จำเป็นต้องไปให้

การในชั้นพิจารณา เว้นแต่โจทก์จะต้องการและแจ้งให้ทราบ (Director of public prosecutions) คือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจฟ้อง ดำเนินคดีอาญา ภายใต้คำแนะนำปรึกษาของ Attorney - General และยังมีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่เจ้าพนักงานตำรวจ Justices' clerk และบุคคลอื่นผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา ตามธรรมเนียม Director of public prosecutions จะเป็น โจทก์แต่เฉพาะคดีที่มีโทษถึงประหารชีวิต หรือคดีที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ

ศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาโดยการฟ้องดังกล่าวข้างต้น ได้แก่

1. ศาล Quarter sessions ซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาจำกัดกว่าศาลอาญาอื่น เช่น ไม่อาจจะพิจารณาคดีฆ่าคน คดีที่มีอัตราโทษจำคุกถึงตลอดชีวิต หรือคดีที่มีปัญหาข้อกฎหมายซับซ้อน เช่น คดีเบิกความเท็จ ปลอมหนังสือเป็นต้น ศาล Quarter sessions แบ่งเป็น County sessions และ Borough sessions ผู้พิพากษาของ County sessions เรียกว่า Justices of the peace ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้ทางกฎหมาย แต่หัวหน้ามักจะเป็นผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมาย ส่วนผู้พิพากษาของ Borough sessions มีคนเดียวเรียกว่า Recorder ซึ่งจะต้องแต่งตั้งจากผู้สำเร็จเนติบัณฑิตมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. ศาล Assizes ซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ทุกคดี แต่ว่าศาลนี้มีได้นั่งพิจารณาคดีตลอดปี ปีหนึ่งจะนั่งพิจารณาคดีประมาณ 2 ถึง 4 ครั้ง แต่แต่ละครั้งประมาณ 1 เดือนหรือจนกว่าจะคดีจะเสร็จ และทั้งอังกฤษและเวลส์ศาลนี้จะนั่งพิจารณาเพียง 7 แห่งเท่านั้น

3. ศาลอาญาส่วนกลาง หรือที่เรียกกันว่า Old bailey มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ทุกคดีและนั่งพิจารณาตลอดปี แต่จะพิจารณาแต่เฉพาะคดีที่เกิดในลอนดอนและหัวเมืองใกล้เคียงเท่านั้น

การพิจารณาคดีในศาลทั้งสามนี้ต้องกระทำต่อหน้าผู้พิพากษาหนึ่งนาย และลูกขุน 32 คน ลูกขุนนี้ Clerk of the court จะเป็นผู้เลือกจากรายชื่อซึ่ง Sheriff (ไม่ใช่ นายอำเภออย่างที่มักจะเข้าใจกัน) เป็นผู้ทำประจำแต่ละท้องถื่น ลูกขุนอาจเป็นหญิงหรือชายก็ได้ แต่ต้องเป็นบุคคลอายุระหว่าง 21 ถึง 60 ปี และมีที่ดินหรือถือที่ดินมีมูลค่าปีละ 10 ปอนด์ หรือเป็นเจ้าของบ้านซึ่งเสียภาษีปีละ 20 ปอนด์ ลูกขุนนี้อาจถูกคู่ความคัดค้านได้ในการพิพากษาคดี ลูกขุนจะเป็น ผู้วินิจฉัยว่าจำเลยผิดหรือไม่ คำวินิจฉัยจะต้องเป็นเอกฉันท์ ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ ศาลจะต้องสืบพยานใหม่ต่อหน้าลูกขุนคณะใหม่ ถ้าครั้งที่สองลูกขุนยังไม่สามารถให้คำวินิจฉัยเป็นเอกฉันท์ ศาลต้องพิจารณาคดีใหม่เป็นครั้งที่สาม ในทางปฏิบัติเมื่อถึงครั้งนี้โจทก์ย่อมเสนอขอไม่สืบพยาน ซึ่งผลก็เท่ากับยกฟ้อง ผู้พิพากษาย่อมผูกพันในคำวินิจฉัยของลูกขุนถ้าเอกฉันท์ และมีหน้าที่เพียงกำหนดโทษเท่านั้น แต่ว่าในทางปฏิบัติเวลาผู้พิพากษาสรุปข้อเท็จจริงให้ลูกขุนฟังก็มักจะเน้นถึงความสำคัญของพยานบางคน ถึงข้อกฎหมายบางประการ ซึ่งก็เท่ากับชี้แนะให้ลูกขุนเหมือนกัน

เมื่อศาลพิพากษาคดีแล้ว จำเลยเท่านั้นที่มีสิทธิอุทธรณ์ได้ และอุทธรณ์ต่อไปยังศาลอุทธรณ์ส่วนอาญา (Court criminal appeal) ถ้าเป็นปัญหาข้อกฎหมายจำเลยไม่ต้องขออนุญาตจากศาลก่อน ถ้าเป็นปัญหาข้อเท็จจริง จะต้องได้รับอนุญาตจากศาลที่พิพากษาคดีหรือศาลอุทธรณ์ และถ้าอุทธรณ์เรื่องโทษอย่างเดียวศาลอุทธรณ์เท่านั้นที่จะอนุญาตได้ เมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษาแล้ว คู่ความไม่มีสิทธิฎีกาต่อไปยัง House of lords เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลอุทธรณ์หรือ House of lords และจะอนุญาตได้แต่เฉพาะคดีที่เป็นปัญหาสำคัญที่เกี่ยวกับประชาชนจริงๆ

House of lords นี้ทำหน้าที่ทั้งเป็นสภาสูงของ Parliament และเป็นทั้งศาลสูงสุด แต่ผู้พิพากษาในศาลนี้จะประกอบด้วย Lord chancellor, Lords of appeal in ordinary และ Peer ผู้ดำรงตำแหน่งทางกฎหมายซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า Law lords.

คำฟ้องในคดีอาญาของประเทศอังกฤษ ได้แก่ Indictment, Criminal information และ Coroner's inquest

1) INDICTMENT

เป็นคำฟ้องความผิดอาญา ตามปกติแล้วจะต้องผ่านการไต่สวนมูลฟ้องเบื้องต้น จากคณะลูกขุนเล็ก (Petty Jury) เสียก่อนว่าคดีมีมูล ในการดำเนินคดีอาญาของอังกฤษ โดยทั่วไป จะกล่าวหาโดยคำฟ้องที่เรียกว่า Indictment ซึ่งเป็นคำกล่าวหาที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือโดยการพิมพ์ในคดีอาญาทำในนามของพระราชินี กล่าวหาบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือหลายคนว่าได้กระทำความผิดอาญา²¹ โดย Indictment จะเสนอต่อเจ้าหน้าที่ของศาลที่มีอำนาจ และเมื่อได้มีการลงลายมือชื่อ โดยเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ก็จะมีผลเป็น Indictment ที่สมบูรณ์²² การยื่นฟ้องตามแบบวิธีนี้กระทำได้ในกรณีต่อไปนี้

- ก. เมื่อมีคำสั่งให้ส่งตัวบุคคลนั้นไปพิจารณาที่ศาล
- ข. โดยคำสั่งหรือด้วยความยินยอมของผู้พิพากษาศาลสูง

²¹ H.A.Palmer & Henry Palmer, *Haris's Criminal Law*, 12th ed. (London: Sweet & Maxwell Limited, 1960), p.403.

²² ก่อนปี ค.ศ. 1933 Bill of indictment จะต้องเสนอต่อคณะลูกขุนใหญ่ (Grand jury) จำนวน 12 – 23 คน ซึ่งคณะลูกขุนมีอำนาจที่จะสอบถามพยานหลักฐานต่างๆ เมื่อเห็นว่าพยานหลักฐานเพียงพอที่จะฟ้องได้ ก็จะมีการสลักหลังคำว่า True bill ลงที่ด้านหลังของ indictment และจะมีผลเป็นคำฟ้องที่สมบูรณ์ แต่ถ้าคณะลูกขุนใหญ่เห็นว่าพยานหลักฐานที่สนับสนุนคำกล่าวหาไม่เพียงพอ ก็จะสลักหลังคำว่า No true bill ลงที่ด้านหลังแทน ซึ่งมีผลทำให้ไม่มีการฟ้องผู้ที่ถูกอ้างว่ากระทำความผิดต่อศาล

ต่อมาหลังปี ค.ศ. 1933 วิธีการดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไป โดยในปัจจุบัน Indictment จะเสนอต่อเจ้าหน้าที่ของศาลที่มีอำนาจแทน

J. Deniel Devlin, *Criminal Court and Procedure*, 2nd ed. (London :Butterworths, 1967), pp. 136-137.

ค. ในกรณีที่เป็นการฟ้องคดีอาญาซึ่งผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาและลงความเห็นว่าจะจำเลยกระทำความผิดฐานเบี่ยงเบนความเท็จ

การช่วยเหลือจำเลย (Legal Aid) เมื่อจำเลยถูกฟ้องคดีอาญา ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณา Justice of the Peace หรือประธานผู้พิพากษาจะแต่งตั้งให้ทนายความคนหนึ่งคนใดต่อผู้คดีแทนจำเลยได้ในเมื่อพิจารณาเห็นสมควร แต่การช่วยเหลือจำเลยในคดีอาญาตามที่กล่าวมานี้ ทำได้เฉพาะในกรณีที่

ก. จำเลยเป็นคนยากจนและไม่อาจที่จะหาทนายได้

ข. เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมศาลเห็นสมควรที่จะให้มีทนายช่วยเหลือจำเลยโดยพิจารณาถึงสภาพแห่งข้อต่อสู้ของจำเลยด้วย

ค. ในคดีฆ่าคนตาย ศาลจำจะต้องแต่งตั้งทนายให้จำเลย

ตาม Indictment Act 1915, indictment จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนเริ่มต้น, ส่วนฐานความผิด และส่วนรายละเอียดของความผิด

1. ส่วนเริ่มต้น (The commencement)

ในส่วนเริ่มต้นนี้ จะระบุถึงศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีและชื่อของจำเลยผู้ถูกกล่าวหา

2. ส่วนฐานความผิด (The statement of offence)

การบรรยายความผิดใน Indictment ตามกฎหมายของอังกฤษ เมื่อมีความผิดมากกว่า 1 ความผิดขึ้นไป ในแต่ละความผิดจะต้องปรากฏอยู่ในย่อหน้าที่แยกออกจากกัน โดยเรียกว่า “กระทงความผิด (Count)” จะฟ้องรวมๆกันไปไม่ได้ และในแต่ละกระทงความผิดดังกล่าว จะต้องเริ่มต้นด้วยชื่อความผิดทางอาญาที่ได้ฟ้องซึ่งเรียกว่า “The statement of offence” โดยจะต้องกล่าวอย่างสั้นในภาษาที่ธรรมดา หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำทางเทคนิคเท่าที่จะเป็นไปได้ และไม่จำเป็นต้องใส่องค์ประกอบของความผิดลงไป เช่น อาจใช้คำว่า murder, manslaughter

ในกรณีที่เป็นการฟ้องคดีอาญาตามพระราชบัญญัติ ต้องมีการอ้างถึงพระราชบัญญัติที่กำหนดว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดด้วย เช่น theft, Contrary to section 1 of the Theft Act 1978 หรือ robbery, contrary to section 8 (1) of the Theft Act 1978 เป็นต้น และในกรณีที่ในมาตราหนึ่งๆ ได้บัญญัติการกระทำอันเป็นความผิดไว้หลายอนุมาตรา ก็ควรที่จะระบุถึงไว้ด้วย เช่น burglary, contrary to section 9 (1) (b) of the Theft Act 1978²³

²³ Ibid. pp. 114-115.

3. ส่วนรายละเอียดของความผิด (particular of offence)

เมื่อถัดจาก statement of offence ก็จะเป็นส่วนรายละเอียดของความผิด ในส่วนนี้จะปรากฏชื่อของจำเลย การกระทำหรือควมผิดอันเป็นความผิดต่อกฎหมาย เวลาและสถานที่ที่เกิดการกระทำผิด รวมทั้งรายละเอียดอย่างอื่นเกี่ยวกับการกระทำผิด โดยในส่วนรายละเอียดของความผิดนี้ จะต้องแสดงถึงข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความผิด เพียงพอที่จะแจ้งให้จำเลยได้ทราบถึงลักษณะของการกล่าวหาในการกระทำผิด²⁴ แต่ในบางที่ข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่ทำให้จำเลยได้รับความเสียหายหรือไม่เป็นการขัดขวางจำเลยในการต่อสู้คดี

ตามคอมมอนลอว์แต่เดิม การกล่าวถึงข้อเท็จจริงในคำฟ้องจำเป็นจะต้องกล่าวโดยใช้ถ้อยคำในทางเทคนิคที่เรียกว่า “Words of art” โดยถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญในการฟ้องคดีอาญา เช่นในความผิดฐาน Larceny จะต้องกล่าวโดยใช้ถ้อยคำ... feloniously did steal, take and carry away แต่ตาม Indictment Act 1915 ได้เปลี่ยนแปลงกำหนดให้ใช้ถ้อยคำที่ธรรมดา หลีกเลียงที่จะไม่ใช้ถ้อยคำในทางเทคนิค เท่าที่จะเป็นไปได้ ในส่วนรายละเอียดของความผิดนี้ จำเป็นจะต้องกล่าวอย่างสั้น เช่นในความผิดฐาน murder อาจกล่าวแต่เพียงว่า... A.B. on the first day of July 1951, in the country of Cambridge murdered Y.Z.²⁵ ก็ถือว่าเพียงพอ และการกล่าวถึงรายละเอียดของความผิดจะกล่าวเท่าที่กฎหมายหรือพระราชบัญญัติได้กำหนดให้กล่าวเท่านั้น ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงข้อเท็จจริงที่เป็นรายละเอียดนอกเหนือไปจากนี้²⁶

ในส่วนข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวจำเลย (Party Indicted) เพียงแต่กล่าวถึงข้อเท็จจริงในลักษณะเพียงพอเท่าที่จะบ่งชี้ตัวจำเลยก็พอ ไม่มีความจำเป็นต้องแสดงถึงชื่อที่แท้จริงของจำเลยที่อยู่อาศัย ลักษณะท่าทาง คุณสมบัติ หรืออาชีพการงานของจำเลย²⁷ ในกรณีไม่ทราบชื่อของจำเลยหรือจำเลยปฏิเสธที่จะเปิดเผย อาจใช้คำว่า a person unknown ได้เช่นกัน

ในส่วนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเวลาในการกระทำผิด วันเดือนปีที่เกิดการกระทำผิดจะต้องกล่าวไว้ใน Indictment แต่ไม่มีความจำเป็นต้องระบุถึงเวลาที่ถูกต้องแน่นอนจนเว้นเสียแต่เวลาที่ถูกต้องแน่นอนนั้นเป็นสาระสำคัญของความผิด เพราะความแตกต่างกันในเรื่องเวลาการกระทำผิดตามที่ระบุในคำฟ้อง และตามที่พิจารณาได้ไม่ถือว่าเป็นสาระสำคัญ

²⁴ Indictment Rules 1971, rule 5 (1) ใน Indictment ทุกฉบับนั้นจะต้องประกอบไปด้วยข้อเท็จจริงที่สมเหตุสมผลของลักษณะข้อหา

²⁵ J.W. Cecil Turner, *Kenny's Outline of Criminal Law*, 18th ed. (Cambridge University Press, 1962). p. 578.

²⁶ rule 4, Indictment Act 1915 Sched I

²⁷ Celia Hampton, op.cit., p. 117.

ในบางความผิดมีความจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงเวลาเป็นกลางวันกลางคืนด้วย เช่นในความผิดฐาน burglary ซึ่งเป็นความผิดฐานงัดแงะตัดช่องย่องเบา เข้าไปในเคหสถานเป็นเวลากลางคืน โดยมีเจตนาประกอบอาชญากรรม จะต้องระบุถึงเวลาที่กระทำความผิดว่าได้กระทำในเวลากลางคืนด้วย สำหรับกรณีที่ไม่ทราบวันเวลาที่เกิดการกระทำความผิดที่แน่นอน อาจระบุโดยใช้คำว่า... On a day unknown between stated dates, not merely as between those dates.

ในส่วนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานที่เกิดการกระทำความผิดเพียงระบุถึงเมือง (County) ที่ความผิดได้เกิดขึ้นก็พอแต่สำหรับความผิดบางความผิดที่สถานที่กระทำความผิดไม่ใช่สาระสำคัญของความผิด เช่น ความผิดฐานสมรสกันในช่วงญาติ (incest) แม้จะระบุสถานที่เกิดเหตุว่าในเมือง Sussex หรือที่อื่นๆ ก็ถือว่าใช้ได้

ในส่วนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเจตนา ในความผิดที่เจตนาโดยเฉพาะเจาะจงหรือเจตนาพิเศษเป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งใน Indictment จะต้องกล่าวถึงเจตนาดังกล่าวจึงจะถือว่าเป็นคำฟ้องที่สมบูรณ์

ในส่วนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทรัพย์สิน สิ่งของ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน โดยทั่วไปไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึง เว้นแต่ในความผิดที่ทรัพย์สินสิ่งของหรือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความผิดเช่นในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ จำเป็นต้องกล่าวด้วย²⁸ และเมื่อจำเป็นจะต้องกล่าวถึงทรัพย์สินในคำฟ้อง จะต้องกล่าวด้วยถ้อยคำที่ธรรมดาพอที่จะเข้าใจถึงทรัพย์สินที่ได้อ้าง โดยไม่มีความจำเป็นต้องกล่าวถึงราคาหรือบุคคลที่เป็นเจ้าของทรัพย์ดังกล่าว เว้นเสียแต่ว่าในความผิดที่จำเป็นจะต้องกล่าวถึง²⁹ เช่นในความผิดฐานลักทรัพย์ เป็นต้น³⁰

2) CRIMINAL INFORMATION

นอกจากคำฟ้องคดีอาญาที่เรียกว่า Indictment แล้ว Criminal information ก็เป็นคำฟ้องในคดีอาญาอีกชนิดหนึ่ง เท่าที่อยู่ในปัจจุบัน คือ³¹ Information ex officio ซึ่งเป็นคำกล่าวหาที่เป็นลายลักษณ์อักษรในความผิดชั้น misdemeanours ซึ่งทำในนามของพระราชินี เสนอโดย Attorney General ต่อศาล Queen Bench Division³² โดยหลักแล้ว Criminal Information's เป็นคำกล่าวร้อง

²⁸ Ibid. p. 117.

²⁹ T.R.Fitwalter Bulter,op.cit. p. 46.

³⁰ Celia Hampton,op.cit. p. 121.

³¹ ก่อนปี ค.ศ. 1938 มี Criminal Information อีกชนิดหนึ่งเรียกว่า "Criminal Information by Master of Crown Office" ต่อมาหลังปี ค.ศ. 1938 คำฟ้องชนิดดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไปตามมาตรา 12 ของ The Administration of Justice Act 1938. See J. Daniel Devlin,op.cit. p. 135.

³² H.A.Palmer & Henry Palmer,op.cit. p. 425.

ทุกข์หรือกล่าวหาเป็นลายลักษณ์อักษรในความผิดประเภท Misdemeanor และยื่นฟ้องต่อศาล Queen's Bench Division ซึ่งมี 2 ชนิด คือ

1. Intonationsex officio เป็นคำกล่าวร้องทุกข์หรือกล่าวหาในความผิดประเภท Misdemeanor ซึ่งทำในนามของพระมหากษัตริย์ และยื่นฟ้องโดยอธิบดีกรมอัยการ เช่น ในกรณีที่ยุยงส่งเสริมให้เกิดความปั่นป่วน หรือทำให้เกิดการดูหมิ่นในรัฐบาลหรือหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ หรือรัฐมนตรีหรือผู้พิพากษาในการปฏิบัติกรตามหน้าที่หรือขัดขวางเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติตามหน้าที่

2. Information by the Master of the Crown ซึ่งในกรณีนี้ใช้ได้เฉพาะกรณีที่มิบุคคลหนึ่งบุคคลใดกล่าวอ้างว่าได้มีความผิดเกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ดี กฎหมาย The Administration of Justice (Miscellaneous Provisions) ค.ศ. 1938 มาตรา 12 ได้ยกเลิกวิธีนี้แล้ว

ความผิดที่ฟ้องโดยวิธีนี้ ส่วนมากเป็นความผิดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยภายในประเทศแต่ไม่ถึงกบฏ เช่น จลาจล ดูหมิ่นพระบรมเดชานุภาพของกษัตริย์หรือพระราชินี การหมิ่นประมาท ผู้พิพากษา การละเว้นไม่กระทำการตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น

รูปแบบของ Criminal information ดังกล่าวจะตกอยู่ภายใต้ Indictment Act 1915 ซึ่งมีลักษณะทำนองเดียวกับ Indictment จะแตกต่างกันแต่เพียงส่วนเริ่มต้นของคำฟ้องเท่านั้น³³

อย่างไรก็ดี การกล่าวหาโดยวิธี Criminal information ในปัจจุบันหาได้ยาก ครั้งสุดท้ายมีเมื่อปี ค.ศ. 1910 ในคดี R v Mylius ซึ่งเป็นคดีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพของกษัตริย์

3) CORONER'S INQUEST

คำฟ้องในคดีอาญาของอังกฤษอีกชนิดหนึ่งคือ Coroner's inquest ซึ่งเป็นกรณีที่มีผู้แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ที่เรียกว่า Coroner ว่ามีบุคคลหนึ่งบุคคลใดถึงแก่ความตายภายในเขตอำนาจของเขา โดยมีเหตุอันควรสงสัยในเรื่องของการตายว่าเป็นการตายที่ผิดธรรมชาติ ตายโดยการวางยาพิษ ตายโดยปราศจากสาเหตุที่แน่ชัด หรือตายโดยมีเหตุอันควรสงสัยอย่างอื่น Coroner จะแต่งตั้งลูกขุนจำนวนไม่น้อยกว่า 7 และไม่เกิน 11 คน โดยจะออกหมายเรียกเพื่อให้มาฟังการไต่สวนเกี่ยวกับการตายของบุคคลดังกล่าว โดยก่อนที่จะมีการไต่สวนครั้งแรก หรือในเวลาทำการไต่สวนครั้งแรก Coroner จะต้องตรวจศพดังกล่าวด้วย³⁴

ในการไต่สวนจะมีการรับฟังพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการตายและหลังจากรับฟังพยานหลักฐานทั้งหมดแล้ว คณะลูกขุนก็จะทำการตัดสินในข้อเท็จจริง (verdict) โดยจะลงมติว่าผู้ตายเป็นใคร การตายเกิดขึ้นได้อย่างไร เกิดขึ้นที่ไหน เวลาใด และถ้าเห็นว่าความตายเกิดจากการ

³³ Rule 1 Indictment Rules, May 23, 1926

³⁴ By Act of 1926, section 4 (1).

กระทำความผิดฐาน murder หรือ manslaughter ต้องระบุถึงบุคคลที่ถูกฆาตกรรมเห็นว่าเป็นผู้กระทำความผิดด้วย³⁵

ในกรณีที่เกิดมีการตายโดยผิดธรรมชาติกล่าวคือ ผู้ตายถูกฆาตกรรมหรือไม่ทราบสาเหตุแห่งการตายหรือว่าตายในเรือนจำ หรือในที่หนึ่งใดที่สมควรจะได้มีการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพเมื่อคณะลูกขุน ได้สอบถามตัวและทำการไต่สวนแล้วปรากฏว่าการตายดังกล่าวนั้น เป็นการถูกฆ่าแล้วก็จะมีการฟ้องร้องผู้กระทำผิด ซึ่งอาจจะเป็นความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา หรือโดยประมาทหรือฆ่าเด็กฐานใดฐานหนึ่งและผู้ที่ทำการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพนี้จะออกหมายจับบุคคลที่กระทำความผิดนั้นมาดำเนินคดีต่อไป

Coroner's inquest จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน กล่าวคือ ส่วนเริ่มต้น (caption) ซึ่งจะระบุถึงวันเวลาและสถานที่ที่ทำการไต่สวน ส่วนคำตัดสินในข้อเท็จจริงของลูกขุน (verdict) จะระบุถึงการค้นพบลักษณะของผู้ตาย วันเวลา และสถานที่รวมทั้งสาเหตุที่น่าจะเป็นไปได้ของการตาย และส่วนสุดท้าย (attestation) จะประกอบด้วยลายมือชื่อของ Coroner และลูกขุนที่ลงมติ³⁶

อย่างไรก็ดี การกล่าวหาในคดีอาญาโดยวิธีการ coroner's inquest ในปัจจุบันมีความสำคัญน้อยมากในการดำเนินวิธีพิจารณาความอาญาของอังกฤษ³⁷

กล่าวโดยสรุป การกล่าวหาในคดีอาญาของอังกฤษ โดยทั่วไปจะกล่าวหาโดยคำฟ้องคดีอาญาที่เรียกว่า Indictment เป็นหลักการกล่าวหาโดย criminal information, coroner's inquest มีอยู่เป็นส่วนน้อย ในคำฟ้องที่เรียกว่า Indictment นี้จะปรากฏถึงศาลที่ทำการพิจารณาบุคคลที่ถูกกล่าวหาเป็นจำเลย ฐานความผิดที่แยกเป็นกระทงความผิด โดยในแต่ละกระทงความผิดจะปรากฏถึงข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญของความผิด ซึ่งจะกล่าวในลักษณะที่สั้นเท่าที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงข้อเท็จจริงอันเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำ ความผิด เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับตัวจำเลย หรือผู้เสียหาย ทรัพย์สินหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้อง เว้นแต่ในความผิดนั้นๆ จำเป็นที่จะต้องกล่าวถึง

ประเทศอังกฤษนั้นถือเป็นต้นแบบของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ยึดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular prosecution) การเริ่มคดีนั้นจะกระทำโดยตำรวจ หรือประชาชน เว้นแต่ความผิดบางประเภทจะต้องได้รับอนุญาตจาก Attorney-General ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับสาธารณประโยชน์และคดีอาญาที่สำคัญ ให้ความยินยอมแก่ผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาบางประเภทและรับผิดชอบงานของ Director of Public

³⁵ Ibid., p.428.

³⁶ Celia Hampton, op.cit., p .37.

³⁷ Roger Arguile, *Arguile Criminal Procedure* (London:Butterworths,1969), p.125.

Prosecution (D.D.P)³⁸ จะเห็นได้ว่า D.D.P.หรือตำรวจเป็นผู้ทำหน้าที่ฟ้องร้องคดีแทนประชาชน ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยมีการตั้ง Crown Prosecution Service (CPS) ขึ้น โดยมีอำนาจเข้า กำกับดูแลสอบสวนซึ่งมีลักษณะเดียวกับพนักงานอัยการในประเทศยุโรป³⁹

ในการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาไปพิจารณาคดีในศาลอาญแยกลักษณะวิธีได้ 2 วิธีคือ ความผิด ร้ายแรง (Indictable offences) ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลอาญาอันได้แก่ Quarter sessions หรือ assizes ซึ่งต้องมีลูกขุนเสมอ และวิธีที่สองคือ ความผิดที่พิจารณาโดยรวบรัด (Summary offences) อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาล Magistrate ซึ่งไม่มีลูกขุน

โดยปกติแล้วการดำเนินกระบวนการพิจารณาทางอาญาต่อศาล เริ่มด้วยการร้องกล่าวหา ต่อ ศาลว่า บุคคลหนึ่งกระทำความผิดอาญา ในการนำตัวจำเลยไปพิจารณาในศาลอาญาต่อหน้าลูกขุน โดยคำฟ้อง Indictment ซึ่งผู้พิพากษาจะกระทำการพิจารณาร่วมกับลูกขุนนั้นในบทบาทขั้นต้นคือ นำตัวผู้ถูกกล่าวหาไปให้ผู้พิพากษาไต่สวนได้แก่ Justice of the peace (J.P.) ในศาล Magistrate ซึ่ง ทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้อง (Examinary justice) พิจารณาเพื่อส่งตัวไปฟ้องที่ศาลอาญา อาจกล่าวได้ว่า ในการไต่สวนมูลฟ้องถือเป็นการตรวจสอบซึ่งศาลใช้ในชั้นก่อนคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อเป็นการตรวจสอบ คำฟ้องซึ่งพนักงานอัยการเสนอต่อศาล

3.4.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ลักษณะของการตรวจคำฟ้องในคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกานี้ เปิดโอกาสให้ศาล ได้เข้ามาตรวจสอบการดำเนินงานของเจ้าพนักงานตำรวจ ในระหว่างที่รอการนำผู้ถูกกล่าวหา ไปศาลครั้งแรกนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องเตรียมคำร้องทุกข์ คำร้องทุกข์จะต้องทำเป็นเอกสาร บรรยายถึงการกระทำที่เป็นความผิดทางอาญาคำร้องทุกข์นี้จะต้องได้รับการตรวจสอบจากพนักงาน อัยการ และจะถูกเสนอไปยังศาล ศาลจะทำการตรวจสอบคำร้องทุกข์และตัดสินว่าการคุมขัง ผู้ถูกกล่าวหาชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ถ้าผู้พิพากษาพบว่าข้อเท็จจริงตามข้อกล่าวหาไม่น่าเชื่อถือว่า ผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดก็จะต้องยกฟ้องและมีคำสั่งปล่อยตัวผู้ต้องหาไป

ในกรณีคดีผิดร้ายแรง (Felony) ต้องเปิดโอกาสให้ศาลได้ไต่สวนมูลฟ้อง (Preliminary hearing) ของโจทก์ว่าคดีมีมูลที่จะฟ้องหรือไม่ เมื่อไต่สวนมูลฟ้องแล้วหากศาลเห็นว่า คดีไม่มีมูล อันควรสงสัยว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดจริงก็ยกข้อกล่าวหา แต่หากเห็นว่าเหตุอันควรสงสัยว่า จำเลยกระทำผิดก็จะรับคดีไว้พิจารณา โดยถ้าหากไม่มีการส่งให้คณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury)

³⁸ คณิต ฅ นคร. (2525). “ปัญหาการใช้ดุลพินิจของอัยการ.” วารสารอัยการ, 15 หน้า 36.

³⁹ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2538, กุมภาพันธ์). “อัยการกับกระบวนการยุติธรรม.” อัยการนิเทศ, 57, 2. หน้า 61.

พิจารณาอีก พนักงานอัยการก็จะยื่นฟ้องโดยวิธี Information ต่อ Superior Court⁴⁰ เสนอต่อศาล เพื่อพิจารณาพิพากษาถือว่าเป็นฟ้องที่สมบูรณ์ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วคดีความผิดร้ายแรงนั้นกำหนดให้คณะลูกขุนใหญ่ต้องตรวจสอบก่อนที่จะดำเนินคดีต่อไป ซึ่งในกรณีนี้หากลูกขุนใหญ่พิจารณาว่าคดีมีมูลที่จะดำเนินคดีในชั้นศาลต่อไป ลูกขุนใหญ่จะออกคำสั่งซึ่งเทียบได้เท่ากับคำอนุญาตให้ฟ้องพร้อมกับออกหมายจับด้วย เรียกคำสั่งเช่นนี้ว่าวิธี “Indictment” กล่าวคือ หลังจากที่ยื่นฟ้อง Indictment แล้วคำสั่งนี้จะถูกส่งไปยัง Trial Court แล้ว Trial Court จะรับฟ้องหรือรับ Indictment นี้ไว้ในขณะเดียวกันใน Indictment ก็จะมีคำขอให้ออกหมายจับตัวจำเลยมาพิจารณาคดีไว้ด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่ากระบวนการสอบสวนของคณะลูกขุนใหญ่นี้เป็นกระบวนการที่ทำดับหลังผู้ถูกกล่าวหาได้

กระบวนการก่อนพิจารณา

การประกันตัว Eighth Amendment บัญญัติว่า “ในคดีอาญาจะเรียกหลักประกันเกินสมควรมิได้” แต่มาตรฐานที่กำหนดว่าแค่ไหนจึงจะ “เกินสมควร” นั้น ศาลฎีกายังมิได้วางไว้ ปัญหาที่ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้โดยตรงในคดี Stack v. Boyle (พ.ศ. 2494) โดยกล่าวว่า หลักประกันซึ่งวางไว้ “เป็นจำนวนสูงกว่าที่ควรกำหนด” เพื่อประกันการหลบหนีของจำเลยนั้นถือได้ว่า “เกินสมควรตามบทบัญญัติใน Eighth Amendment” อย่างไรก็ตาม หลักในคดีนี้เป็นกรณีการวินิจฉัยที่ค่อนข้างจะแคบ กล่าวคือ ศาลฎีกาเห็นว่า ถ้าฟังแค่ฟ้องฐานสมคบกันเพื่อล้มล้างรัฐบาลโดยไม่ปรากฏข้อเท็จจริงอื่นอีก ไม่อาจจะถือเป็นเหตุเพื่อเรียกหลักประกันให้มีจำนวน “สูงกว่าที่เคยกำหนดสำหรับความผิดอุกฉกรรจ์ทั่วไป”

ในคดีนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยได้ด้วยว่า มาตรฐานที่เคยยึดถือได้กำหนดให้พิจารณาถึงเหตุผลส่วนบุคคลด้วยในการเรียกหลักประกัน คำวินิจฉัยดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาว่าวิธีปฏิบัติของศาลต่างๆ หลายแห่งที่เรียกหลักประกันโดยคำนึงถึงแต่ความหนักเบาของข้อหาประการเดียว จะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ นอกจากนี้ Stack ก็ยังสร้างปัญหาให้ขบคิดอีกข้อหนึ่งคือ การเรียกหลักประกันสูงเกินกว่าที่จำเลยสามารถจะวางได้เป็นการชอบหรือไม่ ผู้พิพากษา Douglas ได้ให้ทัศนะส่วนตัวไว้ว่า “จำเลยซึ่งไม่สามารถหาหลักประกันมาวางได้ควรจะถูกปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกัน ในเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าจำเลยจะปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด”

ปัญหาอีกประการหนึ่งใน Eighth Amendment ก็เกี่ยวข้องกับสิทธิมูลฐานของบุคคลที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน ในปัจจุบันกฎหมายของรัฐบาลกลางและรัฐส่วนใหญ่ ได้บัญญัติรับรองสิทธิข้อนี้ในทุกคดียกเว้นคดีที่มีโทษประหารชีวิต

⁴⁰ Harold W. Chase. (1998). “West’ Encyclopedia of America Law”, Volume 3, copyright, (United States : Publishing Co. p. 302.

การฟ้อง Fifth Amendment วางข้อกำหนดไว้ว่า “คดีอาญาอุกฉกรรจ์จะต้องได้รับการชี้ขาดให้พิจารณาคดีจากคณะลูกขุนก่อน ภายใต้บทบัญญัตินี้คำสั่งของพนักงานอัยการให้ฟ้องคดีอาญาอุกฉกรรจ์ (ความผิดตามกฎหมายรัฐบาลกลาง ซึ่งมีระวางโทษจำคุกเกินกว่า 1 ปีขึ้นไป) จะไม่มีผลเว้นแต่คณะลูกขุนจะเห็นด้วยกับพนักงานอัยการและชี้ขาดให้พิจารณาได้ (Indictment)⁴¹

บทบัญญัติให้พิจารณาคดีอาญาโดยได้รับคำชี้ขาดจากคณะลูกขุนนี้แตกต่างกับบทบัญญัติอื่นๆ อยู่บ้าง กล่าวคือไม่ใช้บังคับแก่มลรัฐ ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ในคดี *Hustado v. Cal.* (Supra) ว่าการพิจารณาคดีอาญาอุกฉกรรจ์ในมลรัฐโดยอาศัยเพียงคำฟ้อง (information) ของพนักงานอัยการอย่างเดียวไม่ขัดต่อ Fourteenth Amendment และคดี *Hurtado* ก็ยังคงเป็นบรรทัดฐานที่สมบูรณ์อยู่ความจริงการพิจารณาคดีอาญาโดยคำฟ้องในคดี *Hurtado* นั้นยังต้องผ่านการกลั่นกรองอีกชั้นหนึ่งก่อนคือ การไต่สวนมูลฟ้อง (Preliminary examination) โดยศาลเป็นผู้พิจารณาเอง ซึ่งพนักงานอัยการจะต้องนำเสนอให้เห็นว่า คำฟ้องนั้น มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดตามที่ถูกกล่าวหา อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาตัดสินในคดี *Lem Woon v. Oregon* (พ.ศ. 2456) ว่ารัฐธรรมนูญได้บังคับให้มลรัฐต้องให้สิทธิแก่จำเลยที่จะได้รับการไต่สวนมูลฟ้อง

แม้ว่าจะไม่ข้อบังคับไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่มลรัฐส่วนใหญ่ก็บัญญัติให้มีการไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญาอุกฉกรรจ์โทษทุกคดี และประมาณหนึ่งในสามของจำนวนมลรัฐได้กำหนดให้คณะลูกขุนเป็นผู้ชี้ขาดให้พิจารณาคดีอาญา แต่ไม่ว่าจะเป็นมาตรการใด เมื่อนำปฏิบัติจะต้องให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมแห่งกฎหมายได้รับความคุ้มครองอันเท่าเทียมกัน (Due process and equal protection) ในคดี *Cassel v. Texas* (พ.ศ. 2493) ศาลฎีกาตัดสินว่า การคัดเลือกคณะลูกขุนโดยมีความลำเอียงในเรื่องเชื้อชาตินั้นเป็นการปฏิบัติที่ไม่ชอบ ทำนองเดียวกันศาลวินิจฉัยไว้ในคดี *Coleman v. Alabama* (พ.ศ. 2513) ว่าการไต่สวนมูลฟ้องเป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาซึ่งรัฐจะต้องแต่งตั้งทนายให้จำเลยอนาถา⁴²

ขอบข่ายของการฟ้อง ในคดีอาญาจำนวนไม่น้อยที่ดุลพินิจของพนักงานอัยการไม่ได้จำกัดอยู่แต่ควรสั่งฟ้องหรือไม่เท่านั้น แต่อาจต้องสนใจเรื่องอื่นๆ ด้วย เช่น ขอบข่าย เวลา และศาลที่จะฟ้อง ซึ่งเรื่องเหล่านี้รัฐธรรมนูญก็วางข้อจำกัดไว้บางประการ แต่โดยปกติศาลฎีกาก็มักจะตีความบทบัญญัติเหล่านั้นไปในทางที่เป็นคุณแก่อัยการ อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาศาลฎีกาในระยะหลังๆ

⁴¹ ศาลฎีกากล่าวไว้ในคดี *Wood v. Georgia* (พ.ศ. 2505) ว่าหน้าที่สำคัญของคณะลูกขุนก็คือ “ขึ้นอยู่กับผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาเพื่อชี้ขาดว่า คำฟ้องได้มาโดยวิธีการที่ชอบด้วยกฎหมายหรือโดยการข่มขู่หรือบังคับขึ้นใจประการอื่น”

⁴² วิสาร พันธนะ. วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2556, จาก

เกี่ยวกับขอบข่ายของการฟ้อง กล่าวคือ การรวมความผิดหลายๆ ฐานหรือจำเลยหลายๆ คน เข้าในฟ้องเดียวกัน ศาลฎีกาได้วางข้อจำกัดใหม่ๆ ลงไป และมีทำที่ว่าจะเพิ่มเติมข้อจำกัดในเรื่อง เวลา และศาลที่จะฟ้องด้วยเช่นกัน

Ashe v. Swenson (พ.ศ. 2513)⁴³ เป็นคำพิพากษาศาลฎีกาล่าสุดเกี่ยวกับเรื่องบังคับให้ฟ้องรวมความผิดเข้าด้วยกัน แม้ศาลฎีกาจะมีได้ชี้ว่าการบังคับให้ฟ้องรวมความผิดนี้เป็นข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่ก็ทำให้อัยการไม่สามารถใช้ประโยชน์จากการแยกฟ้องความผิดที่เกี่ยวข้องกัน อันเกิดจากการกระทำผิดครั้งเดียวอีกต่อไป ฉะนั้น เมื่อปรากฏว่าจำเลยลักทรัพย์ของบุคคลหลายคนไปในครั้งเดียวกัน อัยการฟ้องจำเลยฐานลักทรัพย์ของผู้เสียหายคนหนึ่ง แต่ลูกขุนยกฟ้องเพราะฟังไม่ได้ว่าจำเลยกระทำผิดจริง อัยการจะฟ้องจำเลยฐานลักทรัพย์ของผู้เสียหายคนอื่นอีกหาได้ไม่ ศาลฎีกากล่าวว่าผลของหลักกฎหมายปิดปากสองฝ่ายก็คือเพื่อป้องกันมิให้อัยการปฏิบัติต่อคดีแรกอย่างฉาบฉวยเพื่อหวังผลการฟ้องครั้งที่สองในความผิดเกี่ยวข้องกัน

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งในเรื่องฟ้องรวมความผิดนี้ก็คือด้วยสิทธิของพนักงานอัยการ ที่จะรวมความผิดซึ่งแตกต่างกัน และกระทำใน โอกาสต่างๆ กันเข้าในคำฟ้องฉบับเดียว นักนิติศาสตร์มีความเห็นว่า การฟ้องเช่นนี้ว่าจะขัดต่อกระบวนการยุติธรรมแห่งกฎหมายเพราะหากความผิดที่ฟ้องมีลักษณะซ้ำ การให้ลูกขุนฟังพยานหลักฐานทุกข้อหาอาจเกิดความลำเอียงในการชี้ขาดความผิดของจำเลยในแต่ละข้อหาได้ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยความเห็นนี้ แต่กลับวางข้อกำหนดในเรื่องอื่นเกี่ยวกับความสามารถของลูกขุนที่จะแยกพยานหลักฐาน อันไม่เกี่ยวกับประเด็น แต่ซึ่งจะทำให้เกิดอคติได้อย่างมาก

ส่วนในเรื่องการฟ้องจำเลยรวมมาในฟ้องเดียวกันนั้น ความยากอยู่ตรงที่ว่า จะฟ้องรวมจำเลยซึ่งกระทำผิดข้อหาเดียวกัน หรือเกี่ยวข้องกันได้แค่ไหนเพียงใด ศาลฎีกายังมิได้วินิจฉัยในรัฐธรรมนูญว่า จำเลยแต่ละคนมีสิทธิขอให้แยกฟ้องโดยอ้างเหตุข้อใดข้อหนึ่งว่า (1) การกระทำที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นความผิดของจำเลยต่างๆ แท้จริงแล้วไม่เกี่ยวข้องกัน หรือ (2) การกระทำเหล่านี้แม้จะอ้างว่าเกี่ยวข้องกัน แต่ในชั้นพิจารณากลับพิสูจน์ไม่ได้ว่าเกี่ยวข้องกัน หรือ (3) พยานหลักฐานซึ่งอาจจะนำมาสืบยันแก่จำเลยคนหนึ่งเป็นคดีแก่จำเลยรวมคนอื่นๆ ใน *Bruton v. U.S.* (พ.ศ. 2513) ศาลฎีกาได้วางมาตรฐานในการรับฟังคำรับสารภาพของจำเลยร่วม ทั้งนี้เพราะความไม่วางใจต่อลูกขุนที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของศาลที่มีให้คำนิ่งถึงคำรับสารภาพซึ่งเกี่ยวกับจำเลยร่วมทั้งสองคนในการชี้หน้าพยานยันจำเลย ซึ่งมีได้รับสารภาพด้วย

⁴³ คำพิพากษาศาลฎีกาในคดี *Ashe v. Swenson* (พ.ศ. 2513) “หลักกฎหมายปิดปากสองฝ่ายนั้นบัญญัติรวมอยู่ใน Fifth Amendment ที่ห้ามลงโทษสองครั้ง ด้วยเหตุนี้ เมื่อคดีแรกถูก ยกฟ้อง โดยข้อเท็จจริงใดแล้วจะนำข้อเท็จจริงนั้นมาฟ้องจำเลยเป็นคดีที่สองอีกหาได้ไม่”

สถานที่ที่จะฟ้อง ศาลพิจารณายกการในเรื่องสถานที่ที่จะฟ้องนั้นถูกจำกัดโดยรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 อนุมาตรา 3 อนุมาตรา 2 ซึ่งบัญญัติให้ดำเนินการพิจารณาในมลรัฐที่การกระทำผิดนั้นได้เกิดขึ้น และโดย Sixth Amendment ซึ่งคุ้มครองสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาโดยลูกขุนที่เป็นกลางของมลรัฐ หรือท้องถิ่นซึ่งการกระทำผิดได้เกิดขึ้น ความจริงบทบัญญัตินี้มีผลเฉพาะการฟ้องของรัฐบาลกลางทั้งนี้ เพราะมลรัฐมีอำนาจฟ้องเฉพาะความผิดซึ่งได้กระทำโดยตลอด หรือแต่บางส่วนในอาณาเขตของมลรัฐเท่านั้น การตีความรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และ Sixth Amendment ในเรื่องนี้ ศาลฎีกาก็อาศัยกฎหมายของรัฐสภา ซึ่งกำหนดสถานที่หรือสถานที่ต่างๆ ที่ถือว่าความผิดได้เกิดขึ้น ในทางเดียวกันรัฐสภาก็บัญญัติให้อำนาจแก่อัยการไว้อย่างกว้างขวางโดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาในรัฐธรรมนูญขึ้น เช่น ความผิดที่เกิดในยานพาหนะที่เดินทางระหว่างรัฐ พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องได้ในรัฐใดรัฐหนึ่งซึ่งพาหนะนั้นเดินทางผ่านไป สำหรับเวลาที่จะฟ้อง Sixth Amendment⁴⁴ เป็นเสมือนข้อจำกัดดุลพินิจของอัยการเกี่ยวกับเวลาที่จะฟ้อง ปกติศาลฎีกาจะตีความสิทธิดังกล่าวอย่างยืดหยุ่น โดยอาศัยข้อเท็จจริงที่ก่อให้เกิดความล่าช้าในแต่ละคดี ที่ขณะนี้ศาลฎีกาได้ยึดถือตลอดมาใน *Smith v. Hoey* (พ.ศ. 2512) และ *Dickey v. Florida* (พ.ศ. 2513)⁴⁵ ทำนองเดียวกันใน *Klopper v. North Carolina* (พ.ศ. 2510) ศาลฎีกาตัดสินว่า วิธีพิจารณาความอาญาของมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ที่บัญญัติอนุญาตให้อัยการถอนฟ้องโดยสามารถที่จะนำคดีนั้นมาฟ้องใหม่ภายหลังอีกได้ แม้จำเลยจะคัดค้านก็ตาม แต่ใน *U.S. v. Ewell* (พ.ศ. 2509) ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ความล่าช้าในการพิจารณาอันเนื่องมาจากศาลยกฟ้องคดีก่อนซึ่งเกี่ยวพันกัน ไม่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ

นักกฎหมายมีความเห็นว่า แม้หลักใน *Ewell*, *Klopper*, *Dickey*, และ *Smith* จะจำกัดเฉพาะข้อเท็จจริงที่ปรากฏในแต่ละคดีก็ตาม แต่ก็เป็นเรื่องชี้ให้เห็นว่าศาลฎีกาอาจตีความหลักประกันใน Sixth Amendment ขยายไปถึงหลักปฏิบัติอื่นๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพิจารณาโดยรวดเร็ว

⁴⁴ “Sixth Amendment บัญญัติว่า “ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็ว”

⁴⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาในคดี *Dickey v. Florida* (พ.ศ. 2513) “ในกรณีที่มลรัฐเพิกเฉยเป็นแรมปี ไม่จัดการอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นไปตามคำร้องของจำเลยซึ่งจะต้องโทษจำคุกอยู่ในเรือนจำของรัฐกลาง ที่ขอให้เร่งดำเนินการพิจารณาคดีซึ่งค้างอยู่ในศาลมลรัฐเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญซึ่งว่าด้วยสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็ว ศาลฎีกาชี้ต่อไปว่า ข้อแก้ตัวของมลรัฐที่ว่าไม่สามารถขอให้เรือนจำรัฐบาลกลางส่งตัวจำเลยมารับการพิจารณา เพราะมลรัฐไม่มีอำนาจไปบังคับ ทำเช่นนั้นได้ หรือว่ามลรัฐไม่มีงบประมาณสำหรับการนำตัวจำเลยมาพิจารณา ไม่สามารถรับฟังได้”

คำให้การ ภายหลังจากยื่นฟ้องแล้ว ศาลก็จะชี้สองสถาน กล่าวคือศาลจะอ่านและอธิบาย ฟ้องให้จำเลยฟังและถามคำให้การของจำเลย (ปกติจำเลยจะเลือกให้การอย่างอย่างหนึ่ง รับสารภาพ, ไม่ต่อสู้คดี หรือปฏิเสธ) ศาลฎีกาถือว่าการเลือกคำให้การของจำเลยเป็นตัดสินใจที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะถ้าจำเลยให้การรับสารภาพ (ซึ่งตกประมาณ 70-85% ของคดีที่มาสู่ศาล) ด้วยเหตุนี้ ศาลฎีกาจึงเน้นถึงความจำเป็นในอันที่จะประกันว่า จำเลยได้เลือกคำให้การอย่างอิสระ และโดย รอบคอบถี่ถ้วนและศาลฎีกาก็ได้ตีความบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเพื่อประโยชน์แก่ความมุ่งหมาย ดังกล่าวนี้ เช่น บัญญัติใน Sixth Amendment เกี่ยวกับสิทธิของจำเลย “ที่จะได้รับแจ้งให้ทราบถึง ลักษณะและเหตุแห่งข้อกล่าวหา” ก็ถูกตีความเป็นแนวเดียวตลอดมาว่า อย่างน้อยที่สุดคำฟ้องจะต้องชัดแจ้งพอที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาและสามารถให้การ ได้โดยถูกต้อง ทำนองเดียวกัน สิทธิใน Sixth Amendment ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนาย รวมทั้งสิทธิของจำเลยอนาถาที่จะได้รับแต่งตั้งทนายช่วยเหลือ ก็นำมาใช้บังคับในชั้นนี้ด้วย นอกจากนี้ ความเป็นอิสระของจำเลยในการเลือก คำให้การก็ยังได้รับความคุ้มครองโดยบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ห้ามยอมรับคำให้การรับสารภาพ อันไม่สมัครใจ

หลักเรื่องความสมัครใจนี้ใช้บังคับขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ทั้งปวงของคดีศาลฎีกา เคยวินิจฉัยในคดี North Carolina v. Alford (พ.ศ. 2513) ว่า คำให้การรับสารภาพของจำเลย ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากทนาย ถือได้ว่าเป็นคำให้การรับสารภาพด้วยความสมัครใจ แม้จำเลย จะอ้างว่ามีได้กระทำผิด แต่พยานหลักฐานที่ปรากฏ ต่อศาลขัดแย้งกับข้ออ้างนั้นและจำเลยเอง ก็แสดงเจตนาโดยชัดแจ้งที่จะให้การรับสารภาพทั้งๆ ที่อ้างว่าตัวเองบริสุทธิ์

ในแง่ทางปฏิบัติ หลักเรื่องความสมัครใจนับได้ว่ามีความสำคัญยิ่งในกรณีของ “การจูงใจ” ซึ่งสืบเนื่องมาจากวิธีปฏิบัติในเรื่อง “การต่อรองคำให้การ” (Plea bargaining) กล่าวคือ พนักงานอัยการจะฟ้องฐานความผิดที่มีโทษน้อยลงหรือขอให้ศาลลงโทษน้อยลงเพื่อแลกเปลี่ยนกับ คำให้การสารภาพของจำเลยในคดี Brady v. U.S. (พ.ศ. 2513) ศาลฎีกาชี้ว่า การต่อรองคำให้การ โดยตัวเองแล้วมิได้ขัดต่อหลักในเรื่องความสมัครใจ ฉะนั้น คำให้การซึ่งได้จากการต่อรองดังกล่าว จะรับฟังไม่ได้ก็ต่อเมื่อปรากฏว่าพนักงานอัยการได้กระทำไปเกินขอบเขต

คดี Brady เกี่ยวกับคำให้การรับสารภาพในความผิดตาม พ.ร.บ. ลักพาตัว ซึ่งศาลฎีกา เคยตัดสินว่าบางมาตราขัดต่อรัฐธรรมนูญ กฎหมายฉบับนี้บัญญัติให้ลงโทษประหารชีวิต เฉพาะในกรณีเดียวคือตามข้อเสนอแนะของลูกขุน จึงเท่ากับบัญญัติให้มีการหลีกเลี่ยงโทษดังกล่าวได้ ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพเสียหรือขอให้พิจารณาโดยไม่ต้องใช้ลูกขุน ศาลฎีกาตัดสินในคดี U.S.V. Jackson (พ.ศ. 2511) ว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นการลงโทษโดยไม่จำเป็นแก่จำเลยซึ่งอ้างความคุ้มครองตาม Sixth Amendment สิทธิที่จะได้รับการ

พิจารณาโดยลูกขุน และสิทธิใน Fifth Amendment ที่จะไม่ให้การสารภาพทนายของ Brady ได้แย้งว่า “หลักในคดี Jackson มีผลบังคับให้คำให้การรับสารภาพทุกกรณีภายใต้ พ.ร.บ. ลักพาตัวต้องตกไป หากปรากฏให้เห็นแม้แต่ความกลัวตายได้มีส่วนอยู่ในคำให้การนั้น” ผู้พิพากษาฝ่ายข้างมากปฏิเสธไม่รับฟังข้ออ้างดังกล่าวและวินิจฉัยว่า เป็นการยากที่จะแยกแยะคำให้การของ Brady ให้แตกต่างไปจากจำเลยอื่นซึ่งให้การรับสารภาพในบางฐานความผิดด้วยความเข้าใจดีว่าข้อหาอื่นๆ จะถูกละทิ้งไปหรือให้การรับสารภาพภายหลังทนายแนะนำว่า ผู้พิพากษาคณันคนนี้นั้นมักจะให้ความกรุณาเป็นพิเศษแก่จำเลยที่รับสารภาพเป็นต้น ศาลฎีกาชี้ต่อไปว่า การจงใจเพื่อการเช่นนั้นสอดคล้องกับการบริหารงานและความมุ่งหมายที่จะแก้ไขผู้กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมแล้ว นอกจากนี้ศาลฎีกาก็ไม่วินิจฉัยให้เป็นผลร้ายต่อการจงใจเช่นนั้นทุกกรณีไป โดยปฏิเสธไม่รับฟังข้อต่อสู้ที่ว่า คำให้การใดๆ “ซึ่งผลมาจากความปรารถนาของจำเลยที่จะยอมรับความแน่นอนของโทษที่เบากว่าแทนการพิจารณาซึ่งอาจยังผลให้ถูกพิพากษาว่ากระทำผิดและได้รับโทษหนักขึ้น ย่อมถือได้ว่าเป็นคำให้การที่เกิดจากการบังคับและตกไปภายใต้ Fifth Amendment” อย่างไรก็ตาม ผู้พิพากษาฝ่ายข้างมากก็แสดงให้เห็นว่า มิใช่ศาลฎีกาจะยอมรับการต่อรองคำให้การทุกๆ แบบเสมอไป ศาลฎีกาให้ข้อสังเกตว่า “ในคดี Brady ไม่มีข้ออ้างใดๆ ว่าพนักงานอัยการจะฟ้องในฐานความผิดซึ่งปราศจากพยานหลักฐานสนับสนุนหรือว่าศาลชั้นต้นจะลงโทษ Brady ให้หนักขึ้นถ้าพบว่ากระทำผิดจริงภายหลังการพิจารณา” ศาลฎีกาได้ย้ำว่า คำให้การที่เกิดจากต่อรองไม่อาจถือได้ว่าสมควรใจหากได้มาเพราะการหลอกลวง (รวมทั้งคำสัญญาซึ่งยังกระทำไม่ได้ หรือไม่สมารถกระทำได้) หรือการข่มขู่⁴⁶

การเตรียมก่อนพิจารณา ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ในคดี Powell v. Alabama (พ.ศ. 2457) ว่ากระบวนการยุติธรรมแห่งกฎหมาย จะต้องประกันแก่จำเลยและทนายจำเลยที่จะได้รับโอกาสอันพอเพียงแก่การเตรียมคดี ดังที่ศาลให้เหตุผลว่า “ไม่มีประโยชน์อะไรที่จะให้เวลาเพียงวันเดียวในศาลแก่จำเลยโดยไม่ให้ออกาสเตรียมคดี หรือในอันที่ประกันความช่วยเหลือจากทนายแก่จำเลยโดยไม่ได้โอกาสแก่ทนาย ที่จะศึกษาทำความเข้าใจกับข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายในคดี”

ความก้าวหน้าสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การยอมรับสิทธิในรัฐธรรมนูญของจำเลยที่จะได้รับแจ้งก่อนพิจารณาถึงพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องบางประการซึ่งรัฐครอบครองอยู่ ศาลฎีกาเคยกล่าวไว้ในคดี Clewis v. Texas (พ.ศ. 2510) “ในบางกรณีการที่โจทก์ ไม่ยอมเปิดเผยก่อน

⁴⁶ วิสาร พันธนะ. วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2556 จาก

พิจารณาถึงคำให้การชั้นสอบสวนของจำเลย อาจถือว่าเป็นการปฏิเสธกระบวนการยุติธรรมแห่งกฎหมาย แก่จำเลยได้”

หน้าที่ของอัยการที่จะต้องแจ้งให้ทราบนี้ ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้ในคดีต่างๆ ดังนี้ *Mooney v. Holohan* (พ.ศ. 2478) การที่อัยการก็ทราบคืออยู่ว่าพยานโจทก์ให้การเท็จตั้งใจเพิกเฉยไม่แก้ไขเสียให้ถูกต้องถือว่าเป็นการฝ่าฝืนต่อกระบวนการยุติธรรมแห่งกฎหมาย *Giles v. Maryland* (พ.ศ. 2510) อัยการจะต้องเปิดเผยคำให้การใดๆ ซึ่งขัดแย้งกันของพยานโจทก์ แม้อัยการจะเชื่อว่าคำให้การในภายหลังของพยานเหล่านั้นจะถูกตั้งคำถาม และ *Brady v. Maryland* (พ.ศ. 2496) ศาลฎีกาชี้ว่า หน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยนี้มีได้จำกัดเฉพาะแต่การให้ความกระจ่าง ในคำให้การของพยานโจทก์เท่านั้น เสียงฝ่ายข้างมากของศาลฎีกาเห็นว่า เมื่อทนายจำเลยขอให้เปิดเผย “การที่อัยการสั่งให้ระงับการเปิดเผยพยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่จำเลยไว้” ไม่ว่าพยานหลักฐานนั้นจะเป็นสาระสำคัญต่อความผิดหรือการลงโทษ และไม่ว่าอัยการจะกระทำไปด้วยเจตนาบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์ก็ตามถือได้ว่าเป็นการที่ฝ่าฝืนต่อกระบวนการยุติธรรมแห่งกฎหมาย” ความจริงในคดี *Brady* นี้ ทนายจำเลยขอให้เปิดเผย (คำให้การของจำเลยร่วม) ก่อนพิจารณาแต่คำวินิจฉัยของศาลฎีกาในคดีนี้และคดีอื่นๆ เกี่ยวด้วยการเปิดเผยในชั้นพิจารณาทั้งหมดเป็นที่วิตกกันว่า การเปิดเผยก่อนพิจารณาจะทำให้จำเลยพยายามผลิตพยานหลักฐานเอาเอง หรือติดสินบน หรือใช้วิธีการอันไม่เหมาะสมเพื่อทำลายพยานหลักฐานที่ได้รับการเปิดเผยนั้นๆ และด้วยข้อวิตกเหล่านี้รวมทั้งเหตุอื่นๆ จึงเป็นที่เชื่อกันว่าศาลคงจะบังคับให้มีการเปิดเผยอย่างกว้างขวางในชั้นพิจารณามากกว่าในชั้นก่อนพิจารณา อย่างไรก็ตามการเปิดเผยพยานหลักฐานบางประเภท เช่น “พยานวัตถุซึ่งเป็นคุณแก่ผู้ต้องหา” นั้น อาจจะไม่ มีประโยชน์นัก เว้นเสียแต่จะเปิดเผยก่อนพิจารณาเพื่อให้ทนายจำเลยสามารถเสาะหาพยานหลักฐานมาสนับสนุนได้ในคดี *U.S.V. Gleason* (พ.ศ.2510 ยุติแก่ศาลอุทธรณ์) ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์เห็นว่าในกรณีพยานหลักฐานประเภทนี้ น่าจะถือว่าคำวินิจฉัยในคดี *Brady* ได้ให้สิทธิในรัฐธรรมนูญแก่จะเลยที่จะได้รับเปิดเผยก่อนพิจารณา

นอกจากจะให้สิทธิแก่จำเลยที่จะได้รับการเปิดเผยก่อนพิจารณาแล้วศาลฎีกาก็ได้ยอมรับถึงสิทธิของฝ่ายอัยการที่จะได้รับการเปิดเผยบางประการจากจำเลยเช่นกัน ในคดี *William v. Florida* (พ.ศ. 2513) ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าหลักในเรื่องการเปิดเผยก่อนพิจารณาของทั้งสองฝ่ายถึงกำหนดให้จำเลยต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้าถึงความตั้งใจที่จะต่อสู้คดีโดยอ้างฐานที่อยู่ (*Alibi defence*) ตลอดจนชื่อและที่อยู่ของพยานที่จะนำสืบความต่อสู้ ไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อสิทธิ ที่จะไม่ให้การปรักปรำตนเองหรือกระบวนการยุติธรรมแห่งกฎหมาย แม้ว่าคำวินิจฉัยในคดีนี้จะจำกัดเฉพาะกรณีอ้างฐานที่อยู่ แต่ความเห็นของผู้พิพากษาฝ่ายข้างมากในประเด็นการให้การปรักปรำตนเอง และกระบวนการยุติธรรมแห่งกฎหมาย ก็แสดงให้เห็นว่าศาลฎีกาพร้อมที่จะสนับสนุนกฎหมายซึ่ง

อนุญาตให้อัยการอ้างหลักการเปิดเผยก่อนพิจารณาทั้งสองฝ่ายในเรื่องอื่นๆ (เช่น รายงานทางวิทยาศาสตร์พยานผู้เชี่ยวชาญ) ซึ่งจำเลยจะนำสืบในชั้นพิจารณาด้วย

3.4.3 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น ไม่อนุญาตให้พนักงานตำรวจนำคดีขึ้นสู่ศาลโดยตรงจึงต้องมีการกลั่นกรองในชั้นหนึ่งก่อน บทบาทของพนักงานอัยการจึงสำคัญมาก มีบทบาทนำคดีไปสู่การไต่สวนในชั้นก่อนศาลพิจารณา แม้พนักงานอัยการไม่ใช่คู่กรณีแต่จะเป็นผู้สนับสนุนประชาชนให้ทำการค้นหาความจริงด้วยตนเอง

พนักงานอัยการของเยอรมนีนั้นอยู่ภายใต้หลักการต้องฟ้องคดีต่อศาล อันเป็นหลักการฟ้องคดีอาญาตามกฎหมาย โดยบังคับให้มีการฟ้องคดีเมื่อปรากฏว่ามีพยานหลักฐานพอฟ้องและพยานหลักฐานนั้นอาจนำมาใช้ลงโทษผู้ถูกกล่าวหาได้เท่านั้น อัยการทำหน้าที่เสมือนกึ่งตุลาการ (Quasi-judicial) สามารถทำการสืบสวนได้อย่างอิสระ⁴⁷

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวนฟ้องร้อง (Vorverfahren) เป็นกระบวนการเดียวกัน พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญา ตำรวจมีหน้าที่ติดตามการกระทำความคิดอาญา และกระทำการทุกอย่างโดยไม่ชักช้าเป็นผู้ช่วยพนักงานอัยการเท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าตั้งแต่ชั้นการเริ่มคดี การดำเนินคดีต่อไป ตลอดจนการวินิจฉัยสั่งคดีพนักงานอัยการเป็นผู้พิจารณาตัดสินใจเองทั้งสิ้น กระบวนการนี้เรียกว่า การไต่สวนเบื้องต้น (Gerichtliche Voruntersuchung)⁴⁸ พนักงานอัยการและผู้พิพากษามีฐานะเท่าเทียมกันทุกประการการทำงานเน้นหนักไปในทางหลักการค้นหาความจริง ผู้พิพากษาจะต้องเข้าร่วมมีบทบาทในการตัดสินใจพิจารณาไต่ตรงโดยผู้พิพากษาที่มีความเป็นมืออาชีพ และดำเนินกระบวนการอย่างมีเหตุผล

กล่าวโดยสรุป เนื่องจากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ใช้หลักการฟ้องคดีอาญา ตามกฎหมายพนักงานอัยการจึงเป็นผู้มีหน้าที่อย่างกว้างขวางในการนำคดีขึ้นสู่ศาล ศาลถือเป็นเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งมีอำนาจค้นหาความจริงได้ทุกวิถีทาง ดังนั้นศาลจึงเป็นผู้ตรวจสอบกลั่นกรองคดีซึ่งพนักงานอัยการสรุปสำนวนคำฟ้องนำเสนอให้ศาลเป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดการดำเนินคดี

⁴⁷ รุ่งรวี โห้วประดิษฐ์. (2543). บทบาทของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีการกระทำความผิดอาญา. หน้า 28.

⁴⁸ John H.Langbein. Ibid. p. 17.

1. การฟ้องคดีอาญาของเอกชน (Die privatklage)

วิวัฒนาการและลักษณะเฉพาะของกระบวนการพิจารณาคดีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา

1. กระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่ใช้ระบบไต่สวนแต่เดิมที่ใช้อยู่ที่เยอรมนีเป็นเวลากว่าสามร้อยปีได้ถูกยกเลิกไปในกลางศตวรรษที่ 19 เมื่อมีการนำกระบวนการพิจารณาคำฟ้องมาใช้ (den Anklageprozess) ซึ่งในตอนแรกอำนาจในการยื่นคำฟ้องจำกัดเฉพาะแต่พนักงานอัยการเท่านั้น ซึ่งเป็นผู้ใช้ดุลพินิจว่าจะยื่นคำฟ้องหรือไม่ แต่ภายหลังไม่นานก็มีการเรียกร้องให้มีการยื่นฟ้องคดีอาญาโดยเอกชนในฐานะที่เป็นบทสำรองทั่วไป (eine allg. subsidiaere Privatklage) เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายในกรณีที่ยอัยการไม่ยื่นฟ้อง แต่ขอเรียกร้องดังกล่าวไม่ได้รับตอบสนองในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในทางตรงกันข้ามการฟ้องคดีอาญาโดยเอกชน ถูกจำกัดเฉพาะบางความผิดเท่านั้น (หมิ่นประมาทและทำร้ายร่างกาย) ต่อมา (หลังปี 1921) ได้ขยายไปถึงความผิดที่ต้องมีคำร้องทุกข์อื่นๆ ด้วย (bei anderen Antragsdelikten) และต่อมาภายหลังได้ขยายไปจากความผิดที่ต้องมีคำร้องทุกข์กล่าวคือความผิดฐานทำร้ายร่างกายที่เป็นอันตราย (gefährliche Koerperverletzung) และความผิดฐานข่มขู่ว่าจะกระทำความผิดต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งด้วย (Bedrohung)

กระบวนการพิจารณาที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาแสดงให้เห็นถึงลักษณะของกระบวนการพิจารณาคดีโดยคู่ความ (Parteiverfahren) ต่างจากที่พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดี เอกชนที่เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาไม่มีหน้าที่ที่จะต้องฟ้องร้องดำเนินคดีและไม่มีหน้าที่ที่จะต้องเป็นกลาง ดังนั้นเอกชนที่เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาจึงไม่จำเป็นต้องยื่นอุทธรณ์ฎีกาที่เป็นผลดีแก่จำเลย ที่ถูกศาลตัดสินว่ากระทำความผิด และภายหลังจากที่เริ่มต้นสืบพยานแล้วเอกชนที่เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาก็ยังสามารถถอนฟ้องได้แต่ต้องได้รับความยินยอมจากจำเลย (มาตรา 391 I)

2. ความผิดอาญาที่เอกชนสามารถเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญาได้⁴⁹

แม้ปัจจุบันเอกชนสามารถเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาแผ่นดินได้แต่ก็ยังคงจำกัดเฉพาะในความผิดอาญาที่มีโทษไม่ร้ายแรง (bei bestimmten leichten Vergehen) ตามฐานความผิดเท่านั้น (มาตรา 374 I) กล่าวคือ ความผิดฐานบุกรุก (มาตรา 123) หมิ่นประมาท (มาตรา 185-189) เปิดเผยความลับของจดหมาย (มาตรา 202) ทำร้ายร่างกาย (มาตรา 223, 224, 229) ข่มขู่ (มาตรา 241) เสียดทรัพย์ (มาตรา 303) และความผิดอาญาที่เกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้ารวมทั้งความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์เครื่องหมายการค้า การออกแบบสินค้าและการคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ

⁴⁹ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2544. พฤษภาคม-สิงหาคม) การมีส่วนร่วมของผู้เสียหายในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน. *ศุลพาท*, 2, 58. หน้า 92-93.

ในกรณีที่ความผิดที่เอกชนผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีได้นั้นต้องเป็นกรรมเดียว หากเป็นกรณีที่ผิดกฎหมายหลายบทและคาบเกี่ยวความผิดต่อรัฐด้วยเช่น หมิ่นประมาทและความผิดทางเพศ บุกรุก และลักทรัพย์โดยมีเหตุอุกฉกรรจ์ ในกรณีนี้เอกชนผู้เสียหายไม่อาจยื่นฟ้องคดีได้แต่ความผิดดังกล่าวจะต้องถูกดำเนินคดีโดยอัยการ

ในคำฟ้องที่เอกชนผู้เสียหายเป็นโจทก์นั้นไม่ตัดสิทธิในการดำเนินคดีของรัฐ กล่าวคือ รัฐยังคงมีสิทธิเช่นเดียวกับเอกชนผู้เสียหายที่จะยื่นคำฟ้องได้เอง แต่ตามหลักมาตรา 376 อัยการจะยื่นคำฟ้องในกรณีนี้ก็ต่อเมื่อเป็นประโยชน์ของรัฐ

หลักการฟ้องคดีอาญาตามดุลพินิจสำหรับพนักงานอัยการแล้วมีสามทางเลือก ตามมาตรา 377

1. อัยการอาจจะไม่เข้ามาเกี่ยวข้องเลย
2. ในวันนัดอัยการอาจมาศาลและสังเกตการณ์และรอดูว่าจะเอาอย่างไร
3. อัยการอาจจะยื่นคำฟ้องของรัฐและอาจจะยื่นมาตั้งแต่ตอนแรกอันเป็นผลให้เอกชนผู้เสียหายไม่อาจยื่นคำฟ้องได้หรืออัยการอาจยื่นเข้ามาภายหลังเอกชนยื่นฟ้องแล้วก็ได้

ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน⁵⁰

กระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่ประชาชนให้ความสนใจคือ กระบวนการพิจารณาชั้นสืบพยานในชั้นศาล (die Hauptverhandlung) ซึ่งกระบวนการพิจารณาในชั้นดังกล่าวเป็นแต่เพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการพิจารณาคดีอาญาทั้งหมดเช่นเดียวกับกระบวนการพิจารณาคดีแพ่ง กระบวนการพิจารณาคดีอาญาอาจแบ่งออกได้เป็นสองส่วนใหญ่ ๆ ด้วยกันกล่าวคือ กระบวนการพิจารณาในชั้นตัดสินคดี (das Erkenntnisverfahren) และกระบวนการพิจารณาในชั้นบังคับคดี (Das Vollstreckungsverfahren) โดยมีคำพิพากษาที่ถึงที่สุด (die Rechtskraft) เป็นจุดแบ่งกระบวนการพิจารณาคดีทั้งสองออกจากกัน โดยก่อนมีคำพิพากษาที่ถึงที่สุดจะไม่มีการบังคับโทษและอาจแบ่งกระบวนการพิจารณาคดีออกได้อีกเป็น 3 ขั้นตอน กล่าวคือ ชั้นสืบสวนสอบสวน (Vorverfahren) ชั้นไต่สวนมูลฟ้อง (Zwischenverfahren) และชั้นพิจารณาพิพากษาคดี (Hauptverfahren)

1. กระบวนการพิจารณาในชั้นสืบสวนสอบสวน ในกระบวนการพิจารณาชั้นดังกล่าวมีพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งในชั้นสืบสวนสอบสวน พนักงานอัยการเองอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานตำรวจทำการสืบสวนสอบสวนแทนได้

การสืบสวนสอบสวนยุติลงโดยการที่พนักงานอัยการใช้ดุลพินิจ คือการยื่นฟ้อง หรือการยุติคดี (ซึ่งอาจจะมีเหตุผลมาจากทางด้านข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายหรือเป็นคดีเล็กๆ น้อยๆ)

⁵⁰ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. ขั้นตอนดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน. *คูลพาท*, 1, 55, หน้า 189-195.

2. กระบวนการพิจารณาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง (das Zwischenverfahren) (ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 199-211) ในกระบวนการพิจารณาคดีดังกล่าวอยู่ในความรับผิดชอบของผู้พิพากษา

กระบวนการพิจารณาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง เริ่มต้นหลังจากที่ได้มีการยื่นคำฟ้องยังศาลที่มีอำนาจชำระคดีและยังคงดำเนินอยู่ก่อนที่ศาลที่มีอำนาจชำระคดีดังกล่าวจะได้มีคำสั่งประทับฟ้องในกระบวนการพิจารณาคดีดังกล่าวจะมีการส่งคำฟ้องไปยังผู้ถูกกล่าวหา (Angeschuldigter) เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาจะได้คัดค้านในการที่ศาลจะมีคำสั่งประทับฟ้องรวมตลอดทั้งการยื่นพยานหลักฐานเพื่อประกอบคำคัดค้านของตนเอง

กระบวนการพิจารณาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องสิ้นสุดลงโดยการที่ศาลที่มีอำนาจชำระคดีดังกล่าวมีคำสั่งซึ่งอาจจะเป็นคำสั่งประทับฟ้อง กล่าวคือ เมื่อคดีมีมูลว่าผู้ถูกกล่าวหาต้องสงสัยอย่างเพียงพอ (Hinreichend verdaechtig) ว่าได้กระทำความผิดอาญา (ตามมาตรา 203) หรือคำสั่งไม่ประทับฟ้อง (ตามมาตรา 204)

ซึ่งคำสั่งประทับฟ้อง (Der “Eroeffnungsbeschluss”) จะเป็นจุดแบ่งระหว่างกระบวนการพิจารณาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและกระบวนการพิจารณาในชั้นพิจารณาพิพากษาคดี

ในกรณีที่ผลที่ได้จากสืบสวนสอบสวนได้ความว่ามีเหตุน่าสงสัยที่เพียงพอว่าจำเลยได้กระทำความผิดอาญาแล้ว (มาตรา 203) กล่าวคือ มีความเป็นไปได้อย่างมากที่ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยแล้วศาลจะต้องมีคำสั่งว่าคดีมีมูล (โดยมีคำสั่งประทับฟ้อง=durch den Eroeffnungsbeschluss) ประโยชน์สาธารณะในการที่จะให้มีการสืบพยานกันในคดีนี้ไม่อาจที่จะมาแทนที่ความสงสัยว่าได้มีการกระทำความผิดได้ (Tatverdacht) ความสงสัยที่เพียงพอ (der hinreichende Verdacht) แต่เป็นความสงสัยในปัญหาข้อเท็จจริง (Die Tatfrage) ก็ถือว่าใช้ได้แล้ว นอกจากนี้ ศาลจะต้องเชื่อว่าเงื่อนไขของการดำเนินคดี (Verfahrensvoraussetzungen) มีอยู่ครบและสามารถลงโทษการกระทำดังกล่าวของจำเลยได้

ในคำสั่งประทับฟ้อง (Eroeffnungsbeschluss) ศาลจะอนุญาตให้คำฟ้องดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาสืบพยานได้ มาตรา 207 (1) โดยศาลจะไม่ได้อ่านคำสั่งดังกล่าวออกมภายนอก ในชั้นสืบพยานผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะไม่ได้อ่านคำสั่งประทับฟ้อง หากแต่เป็นพนักงานอัยการที่อ่านข้อความในคำฟ้อง มาตรา 243 (3)

ในคำสั่งประทับฟ้องศาลจะกล่าวไว้ด้วยว่าคดีดังกล่าวจะถูกพิจารณาที่ศาลไหน มาตรา 207 (1) I.V.M. มาตรา 209 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่ประทับฟ้อง มีหลายกรณีด้วยกัน กล่าวคือ

ก. ศาลมีคำสั่งไม่ประทับฟ้อง หากมีเหตุผลไม่ว่าในแง่ของข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่คาดว่าจะนำไปสู่การยกฟ้อง (มาตรา 204 (1)) กล่าวคือ ในกรณีที่ไม่มีข้อสงสัยว่า ได้มีการกระทำความผิดที่เพียงพอ หรือเมื่อการกระทำความผิดของจำเลยไม่อาจถูกลงโทษได้

ข. ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ในกรณีตามมาตรา 153 (2) มาตรา 153a (2) และมาตรา 153b (2) ศาลสามารถที่จะยุติการพิจารณาคดีโดยเด็ดขาด จากเหตุผลของการฟ้องคดีตามดุลพินิจ (eine endgültige Einstellung aus Opportunitätsgründen) แต่ต้องได้รับความยินยอมจากพนักงานอัยการและจำเลย

ค. ศาลจะยุติการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราวในกรณีที่ไม่มีตัวจำเลยอยู่ (เท่าที่ไม่มีเหตุที่จะพิจารณาคดีสืบหลังจำเลยได้ตามมาตรา 285 เป็นต้นไป) หรือมีเหตุขัดขวางที่เป็นการชั่วคราวในกรณีอื่นๆ ที่เกี่ยวกับตัวจำเลย (มาตรา 205) เช่น ภายหลังการกระทำความผิด จำเลยกลายเป็นคนวิกลจริต (เทียบมาตรา 155 (2) มาตรา 154 b (4) ด้วย)

โดยหลักแล้ว คำสั่งศาลว่าคดีมีมูล ทั้งจำเลยและพนักงานอัยการ (ยกเว้นมาตรา 210 II 2 FALL) ไม่มีสิทธิอุทธรณ์คัดค้าน (มาตรา 210) เพราะจะทำให้กระบวนการพิจารณาคดีเยื้องออกไปอีก (หลังจากที่ยึดเชื้อมาแล้วทั้งจากในชั้นสืบสวนสอบสวนและชั้นไต่สวนมูลฟ้อง) ทั้งจำเลยและพนักงานอัยการมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นได้อยู่แล้วในชั้นพิจารณาคดี ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่ประทับฟ้อง พนักงานอัยการมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งได้ทันที (sofortige Beschwerde) (มาตรา 210 (3))

3. กระบวนพิจารณาในชั้นพิจารณาพิพากษาคดี im Hauptverfahren)

ในกรณีดังกล่าว แยกออกได้เป็นสองกรณีด้วยกัน กล่าวคือ กระบวนพิจารณาในชั้นเตรียมคดีก่อนพิจารณาพิพากษา (die Vorbereitung der Hauptverhandlung) (ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 213 – 225a) และกระบวนพิจารณาในชั้นพิจารณาพิพากษาคดี (die Hauptverhandlung) (ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 226 – 275)

ก. กระบวนพิจารณาในชั้นเตรียมคดีก่อนพิจารณาพิพากษา ประกอบไปด้วยการกำหนดวัน เวลาและสถานที่ของการพิจารณาคดี (Terminansetzung) การแจ้งให้มาศาลในวันนัดพิจารณา (Ladung) เป็นต้น

ข. กระบวนพิจารณาในชั้นพิจารณาพิพากษาคดี โดยปกติแล้วจะทำโดยเปิดเผย ซึ่งจะได้มีการแจ้งวันนัดพิจารณาให้สาธารณชนทราบล่วงหน้าโดยปิดประกาศไว้ที่ศาลกระบวนกรพิจารณาในชั้นนี้จะประกอบไปด้วย (มาตรา 243 เป็นต้นไป)

ค. การสืบพยาน (Beweisaufnahme) (ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 244-257a) ในส่วนนี้ ประกอบไปด้วยการสอบปากคำพยานบุคคลและพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษซึ่งกระทำโดยผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ อย่างไรก็ตาม ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะจะต้องให้โอกาสแก่พนักงานอัยการ จำเลย ทนายจำเลย ผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะ ไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษาอาชีพหรือผู้พิพากษาสมทบที่จะสามารถถามคำถามใดๆ แก่พยานได้ด้วย หากพนักงานอัยการและทนายจำเลยต้องการ จะต้องให้โอกาสแก่บุคคลดังกล่าวที่จะแสดงความคิดเห็น (ตามมาตรา 257) การสืบพยานรวมถึงการตรวจดู

วัตถุประสงค์และการอ่านข้อความในเอกสาร ลำดับขั้นตอนที่แน่นอนของการนำสืบพยานหลักฐาน เช่น สืบพยานบุคคลก่อนแล้วจึงสืบพยานผู้ชำนาญการพิเศษและปิดท้ายด้วยพยานเอกสาร ไม่ได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมาย หากแต่เป็นสิ่งที่ผู้พิพากษา หัวหน้าคณะจะเป็นผู้กำหนดในแต่ละคดีเป็นกรณีๆ ไป

คำฟ้องในคดีอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น ฟ้องต้องแสดงถึงจำเลย ผู้ถูกฟ้อง การกระทำของจำเลยซึ่งถูกกล่าวหา เวลาและสถานที่ ที่กระทำความผิด องค์ประกอบของกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าว รายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำผิดของจำเลยตลอดจนบุคคลสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิด ตลอดจนการใช้บังคับได้ของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เป็นความผิดอาญาดังกล่าว ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับคำฟ้องของประเทศไทยแล้วจะเห็นได้ว่า มีลักษณะเดียวกันกับคำฟ้องของประเทศไทยที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 158(5) กล่าวคือ การบรรยายข้อเท็จจริงทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำให้ครบองค์ประกอบความผิดที่โจทก์ฟ้อง ทั้งข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ รวมไปถึงบุคคลทรัพย์สินและสิ่งของมาพอสมควรเท่าที่จำเลยสามารถเข้าใจได้ดี

อย่างไรก็ตามคำฟ้องของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็มีส่วนที่แตกต่างกันในสาระสำคัญ คือ คำฟ้องในคดีอาญาของเยอรมนีจะบรรยายถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดในลักษณะตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยแสดงถึงวันเวลาและสถานที่ที่เกิดการกระทำความผิด คำฟ้องในคดีอาญาของเยอรมนีจะมีการเปิดเผยถึงข้อเท็จจริงในคดีมากกว่าคำฟ้องของประเทศไทย ซึ่งเพียงแค่บรรยายให้ครบองค์ประกอบความผิดที่ฟ้องเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องบรรยายข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ก็ถือว่าเป็นฟ้องที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ซึ่งความแตกต่างนี้ผู้เขียนเห็นด้วยกับการบรรยายฟ้องของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมากกว่าเพราะด้วยการศึกษาที่ศาลไทยดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีอาญา ที่ต้องวางตัวเป็นกลาง ไม่เข้าไปค้นหาความจริงในคดี ซึ่งเป็นเรื่องปกติที่ศาลจะประทับฟ้องเพราะเห็นว่าฟ้องดังกล่าวเป็นฟ้องที่ครบองค์ประกอบความผิดแล้ว แต่เมื่อถึงขั้นพิจารณา เมื่อสืบพยานฝ่ายโจทก์จำเลยแล้วก็พบว่า ข้อเท็จจริงที่บรรยายมาไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่ศาลฟังเป็นยุติ ไม่สามารถฟังลงโทษจำเลยได้ ทั้งนี้ไม่เว้นแม้แต่ฟ้องของพนักงานอัยการก็ตาม แสดงให้เห็นว่าการตรวจคำฟ้องของศาลนั้นไม่มีความหมายเลย ทำให้เกิดการยกฟ้องเพราะเหตุทางเทคนิค (Technicality)⁵¹

⁵¹ คณิต ฒ นคร. ข (2544, มกราคม - มิถุนายน.) “บทบาทของศาลในคดีอาญา.” *วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต*. หน้า 61.

โดยสรุปแล้วคำฟ้องของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกับคำฟ้องของประเทศไทยนั้น มีข้อแตกต่างกันที่คำฟ้องของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น เป็นคำฟ้องที่บรรยายไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการสอบสวน เมื่อฟ้องคดีต่อศาล การบรรยายฟ้องก็เป็นการฟ้องจากข้อหาที่จำเลยกระทำไม่ยึดติดกับฐานความผิด ในขณะที่การบรรยายฟ้องของประเทศไทยเป็นการบรรยายฟ้องให้ครบองค์ประกอบที่เป็นฐานความผิด กล่าวคือ การบรรยายฟ้องนั้นแม้จะบรรยายข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้นก็ต้องบรรยายฟ้องให้ข้อเท็จจริงนั้นต้องด้วยองค์ประกอบความผิด ที่จะฟ้องเป็นการบรรยายฟ้องให้ครบองค์ประกอบที่เป็นฐานความผิด ซึ่งการบรรยายฟ้องของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น เป็นการบรรยายฟ้องให้ตรงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ทำให้จำเลยสามารถเข้าใจข้อหาได้ดีกว่าการบรรยายฟ้องของประเทศไทย เนื่องจากจำเลยทราบข้อเท็จจริงนี้มาโดยตลอด ดังนั้น การลงโทษจากการบรรยายฟ้องแบบนี้จึงแทบไม่เกิดข้อผิดพลาดขึ้นเลย

⁵²ปัญหาว่าคำฟ้องในคดีอาญาจะต้องบรรยายรายละเอียดอย่างไรบ้างนั้นตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันบัญญัติหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ในมาตรา 200

มาตรา 200 (เนื้อหาของคำฟ้อง)

(1) คำฟ้องต้องระบุถึงตัวผู้ถูกฟ้อง (den Angeschuldigten) (ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน จะใช้คำว่า der Beschuldigte ที่หมายถึงผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดซึ่งมีความหมายกว้าง เมื่อผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและพนักงานอัยการได้ยื่นคำฟ้องก็จะใช้คำว่า der Angeschuldigte ซึ่งน่าจะแปลว่าผู้ถูกฟ้องและเมื่อศาลสั่งประทับฟ้องแล้วก็จะใช้คำว่า Angeklagter ซึ่งหมายถึง จำเลย การกระทำที่ผู้ถูกฟ้องถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด เวลาและสถานที่ที่กระทำความผิด องค์ประกอบความผิดตามกฎหมายและมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่า การกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด นอกจากนี้ในคำฟ้องต้องระบุถึงพยานหลักฐาน ศาลที่พิจารณาคดีและทนายจำเลย ในการระบุถึงพยานบุคคลนั้นหากเป็นกรณีตามมาตรา 68 (1) ประโยคที่สอง (2) ประโยคที่หนึ่ง การระบุแต่เพียงที่อยู่ที่สามารถส่งหมายเรียกพยานไปได้ก็ถือว่าเป็นการเพียงพอแล้ว ในกรณีที่พยานถูกระบุชื่อ ถ้าความเป็นตัวตนของพยานไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนไม่ควรที่จะถูกเปิดเผย การระบุถึงที่อยู่ที่สามารถส่งหมายเรียกให้พยานได้ก็ถือว่าเป็นการเพียงพอ ในกรณีที่ที่อยู่ของพยานต้องถูกปกปิดเป็นความลับ ให้นำหลักที่กล่าวไว้ข้างต้นมาใช้บังคับโดยอนุโลม

(2) นอกจากนี้ในคำฟ้องต้องบรรยายให้เห็นถึงผลของการสืบสวนสอบสวนที่สำคัญไว้ด้วย กรณีจะไม่ต้องระบุไว้ก็ต่อเมื่อคำฟ้องได้ถูกยื่นต่อผู้พิพากษานายเดี่ยวในคดีอาญา

⁵² หมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 83/2552 สำนักงานศาลยุติธรรม เล่มที่ 1. หน้า 9.

คำอธิบายมาตรา 200 แสดงให้เห็นถึงภารกิจและโครงสร้างของคำฟ้อง (Funktion und Aufbau der Anklageschrift) มาตรา 200 มีไว้เพื่อที่จะทำให้ผู้ที่ถูกฟ้องรู้ถึงข้อกล่าวหาที่กล่าวหาตน (ภารกิจในการให้ข้อมูลข่าวสาร) (Informationsfunktion) และในขณะเดียวกันคำฟ้องก็เป็นการแสดงให้เห็นถึงเนื้อหาของคดีที่ศาลจะต้องวินิจฉัยทั้งในแง่ข้อเท็จจริงแห่งคดีและในแง่ของตัวจำเลย (ภารกิจในการกำหนดขอบเขตของศาล) (Umgrenzungsfunktion)

คำฟ้องจะถูกยื่นต่อศาลแขวงโดยผู้พิพากษานายเดียวในคดีอาญาหากเป็นกรณีตามมาตรา 25 พระธรรมนูญศาลยุติธรรม (GVG) หากเป็นกรณีอื่นจะต้องยื่นต่อผู้พิพากษาหัวหน้าคณะของศาลที่จะมีคำวินิจฉัยว่าจะประทับฟ้องที่ยื่นหรือไม่

เนื้อหาของคำฟ้องจะต้องระบุถึงรายละเอียดตาม (1) ประโยคที่หนึ่งและประโยคที่สองรวมทั้งรายละเอียดตาม (2) ประโยคที่หนึ่งด้วย ในตอนท้ายของคำฟ้องจะมีคำร้องของพนักงานอัยการที่ขอให้ศาลมีคำสั่งประทับฟ้อง (มาตรา 199 (2) ประโยคที่หนึ่ง)

รายละเอียดที่ต้องระบุไว้ในคำฟ้องตาม (1) ประโยคที่หนึ่งถือว่าเป็นข้อสาระสำคัญของคำฟ้องซึ่งหากขาดรายละเอียดดังกล่าวหรือรายละเอียดดังกล่าวมีความบกพร่องก็จะเป็นผลให้คำสั่งประทับฟ้องของศาลเป็นไปโดยมิชอบด้วย และการให้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวบุคคลของผู้ถูกฟ้องต้องชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้การฟ้องผิดตัวเกิดขึ้นไม่ได้ ในกรณีที่สามารระบุถึงผู้ถูกฟ้องได้จะต้องระบุถึงชื่อสกุล ชื่อตัว นามสกุลเดิมของหญิงที่ใช้ก่อนแต่งงาน (กรณีหญิงที่แต่งงานแล้วเป็นผู้ถูกฟ้อง) อาชีพ ที่อยู่ สถานภาพการสมรส วันเดือนปีเกิด สถานที่เกิด และสัญชาติของผู้ถูกฟ้อง ในกรณีที่ผู้ถูกฟ้องเป็นผู้เยาว์ต้องระบุถึงชื่อและที่อยู่ของผู้แทนโดยชอบธรรมรวมถึงชื่อของทนายจำเลยด้วย

คำฟ้องต้องระบุถึงการกระทำที่ผู้ถูกฟ้องถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดรวมถึงเวลาและสถานที่ที่ใช้ในการกระทำความผิดซึ่งจะต้องบรรยายให้เห็นถึงลำดับขั้นตอนของเหตุการณ์อย่างชัดเจนในกรณีที่ผู้กระทำผิด กระทำผิดหลายๆ การกระทำก็ต้องบรรยายให้เห็นถึงการกระทำ ความผิดแต่ละการกระทำที่แยกออกจากกันอย่างชัดเจน เวลาในการกระทำความผิดจะต้องระบุอย่างน้อยที่สุดก็คือช่วงเวลาที่การกระทำความผิดเกิดขึ้นในคำฟ้องต้องระบุถึงองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายไว้ องค์ประกอบความผิดทั้งในส่วนขององค์ประกอบภายนอก และองค์ประกอบภายในจะต้องปรับให้เข้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การบรรยายถึงการกระทำความผิดจะบรรยายอย่างกระชับเพราะเพียงเพื่อที่จะบอกหัวเรื่องในการสืบพยานเท่านั้น ส่วนรายละเอียดของเหตุการณ์จะไปอยู่ในส่วนของผลของการสืบสวนสอบสวนที่สำคัญ โดยการบรรยายถึงองค์ประกอบความผิดอาจทำอย่างง่าย ๆ ได้เช่น บรรยายว่าเป็นการพยายามกระทำความผิด ในกรณีที่มีการกระทำ

ความผิดหลายๆ การกระทำกระทำต่อผู้เสียหายคนเดียวจะต้องแยกแต่ละการกระทำความผิดออกจากกันให้ชัดเจน

ถ้าเป็นกรณีของการกระทำความผิดของผู้กระทำผิดต่อเนื่องในประการแรกจะต้องพยายามที่จะบรรยายให้เห็นถึงการกระทำผิดซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่มีความสำคัญต่อผลทางกฎหมาย⁵³ แต่ละการกระทำตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีละนั้นก็จะต้องบรรยายโดยจำกัดให้อยู่ในกรอบของช่วงเวลา ในกรณีที่ไม้อาจระบุถึงจำนวนครั้งของการกระทำผิดได้ก็จะเป็นไปตามหลักประโยชน์ข้อสงสัยให้จำเลยที่ถือจำนวนครั้งนี้น้อยที่สุด เช่น ในกรณีของการกระทำมิชอบในทางเพศแก่ผู้อยู่ในความปกครองเฉพาะในช่วงเวลา และความถี่ของการกระทำเท่านั้นที่ชัดเจน “อย่างน้อยสืบครั้งจากเดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม 2004” เป็นต้น

ในการบรรยายถึงองค์ประกอบของการกระทำผิดนั้นจะต้องคำนึงถึงบทบัญญัติบางประการที่ตามความคาดหมายของพนักงานอัยการแล้วจะมีผลต่อการที่ศาลจะตัดสินว่าจำเลยกระทำผิดด้วย (เช่น บทบัญญัติว่าด้วยการพยายามกระทำผิด รูปแบบของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกระทำผิด) เพราะว่าเป็นทางปฏิบัติแล้วข้อเท็จจริงที่มีความเกี่ยวข้องกับผลในทางกฎหมายได้ถูกบรรยายไว้ในคำฟ้องด้วย ดังนั้นจึงต้องระบุงค์ประกอบตามมาตรา 21 ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันหรือมาตรา 243 ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันไว้ในคำฟ้องด้วย เป็นต้น

มาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดหมายถึง การระบุถึงการกระทำผิดอาญาว่าเป็นความผิดฐานใดและต้องด้วยบทกฎหมายในมาตราใด เช่น การกระทำของผู้ถูกฟ้องเป็นความผิดอาญาฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 242 ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน เป็นต้น

พยานหลักฐานจะต้องทำรายการแสดงไว้ซึ่งข้อมูลทั้งพยานบุคคลที่สำคัญและพยานที่เป็นสิ่งของที่สำคัญ (die wesentlichen personlichen und sachlichen Beweismittel) ในกรณีของพยานบุคคลและพยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องระบุชื่อและที่อยู่ของพยานตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 68 เฉพาะแต่พยานหลักฐานที่พนักงานอัยการเห็นว่าสำคัญเท่านั้นจะต้องถูกระบุไว้ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าแทนที่จะสืบพยานบุคคลแต่จะใช้วิธีการอ่านบันทึกที่พยานบุคคลดังกล่าวได้ทำบันทึกไว้ก็จะระบุแต่เพียงบันทึกดังกล่าวในฐานะที่เป็นพยานเอกสาร จากเหตุผลในการคุ้มครองพยานแทนที่

⁵³ ข้อเท็จจริงที่มีความสำคัญต่อผลในทางกฎหมาย (Rechtsfolgenrelevante Tatsachen) ปกติแล้วไม่จำเป็นต้องบรรยายมาในส่วนของกรกระทำผิด แต่ในทางปฏิบัติแล้วจะถูกบรรยายมาในส่วนของกรกระทำผิดด้วยเช่นเงื่อนไขตามมาตรา 21 ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันหรือเงื่อนไขที่ทำให้มีการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้จะถูกบรรยายมาด้วยเพื่อแสดงให้เห็นว่ามีเงื่อนไขดังกล่าวอยู่ครบ

จะระบุสถานที่อยู่ของพยานสามารถระบุสถานที่ที่สามารถส่งหมายเรียกพยานก็ได้ ในกรณีที่ความเป็นตัวตนของพยานจะต้องถูกปิดเป็นความลับก็สามารถระบุเฉพาะสถานที่ที่สามารถส่งหมายเรียกให้พยานได้เพื่อที่ว่าศาลและจำเลยจะได้รู้จากคำฟ้องว่าคำให้การของพยานที่ได้รับการคุ้มครองจะถูกนำมาสืบในชั้นสืบพยาน

ในส่วนที่สองของคำฟ้องจะระบุถึงผลที่ได้จากการสืบสวนสอบสวนที่สำคัญรวมทั้งข้อเท็จจริงที่จะมีผลในทางกฎหมายต่อตัวผู้กระทำผิด ปัญหาว่าผลที่ได้จากการสืบสวนสอบสวนที่สำคัญเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องระบุหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าคำฟ้องได้ยื่นต่อศาลไหนหากเป็นคำฟ้องที่ยื่นต่อผู้พิพากษานายเดี่ยว (ศาลแขวง) หรือศาลเด็ก (มาตรา 39JGG) ก็ไม่จำเป็นต้องระบุไว้ก็ได้ การระบุถึงผลของการสืบสวนสอบสวนดังกล่าวจะทำให้ผู้ที่ถูกฟ้อง ทนายจำเลยและศาล ได้รับทราบเกี่ยวกับสภาพของข้อเท็จจริงในคดี การใช้ดุลพินิจซึ่งนำหลักพยานหลักฐานและทุกๆ ข้อเท็จจริงที่สำคัญอื่นๆ ต่อการทำคำวินิจฉัย การระบุผลที่ได้จากการสืบสวนสอบสวนที่สำคัญ ที่ไม่สมบูรณ์ปกติแล้วไม่ถือว่าทำให้คำฟ้องไม่มีผลในทางกฎหมายและไม่ได้มีผลต่อความสมบูรณ์ต่อคำสั่งประทับฟ้อง ข้อบกพร่องที่ไม่เกี่ยวกับภารกิจในการกำหนดขอบเขตของคำฟ้องแต่เป็นข้อบกพร่องที่กระทบเฉพาะแต่ภารกิจในการให้ข้อมูลข่าวสาร โดยหลักแล้วศาลไม่ว่าที่จะปฏิเสธจะมีคำสั่งประทับฟ้องจากเหตุผลดังกล่าวได้ เช่น การที่พนักงานอัยการล้มลงลายมือชื่อในคำฟ้อง (OLG Duesseldorf wistra 1993, 352) สิ่งที่ต้องระบุคือข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงข้อสงสัยในการกระทำความคิดที่เพียงพอ (der hinreichende Tatverdacht) ข้อเท็จจริงของการกระทำความคิดที่มีความสำคัญไม่มาก เหตุการณ์ก่อนกระทำความคิดและข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของผู้ถูกกล่าวหาที่สามารถที่จะระบุได้เท่าที่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ การที่ระบุแต่ในทางรูปแบบเช่นนี้แม้ว่าจำเลยจะปฏิเสธแต่ก็สามารถพิสูจน์การกระทำความคิดของจำเลยได้ด้วยพยานหลักฐาน ถือว่าเป็นการไม่เพียงพอ

ข้อเท็จจริงที่มีผลในทางกฎหมายต่อตัวผู้กระทำความคิดจะต้องถูกระบุไว้และในบางกรณีรวมถึงการแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิด เพื่อใช้ในการกำหนดจำนวนเงินของโทษปรับว่าผู้กระทำผิดควรจะต้องชำระในอัตราวันละเท่าใด (มาตรา 40 (2) ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน) การที่จำเลยเคยถูกลงโทษมาแล้วจะต้องถูกระบุเอาไว้ด้วย ในทางปฏิบัติโดยหลักการแล้วการระบุถึงการถูกขังระหว่างสืบสวนสอบสวนจะถูกบันทึกไว้ในส่วนหัวของคำฟ้องในตำแหน่งที่เห็นได้ชัดเพื่อแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องเร่งการพิจารณาคดีคำร้องขอ ให้ขังจำเลยต่อจะรวมอยู่ในคำร้องขอให้ศาลสั่งประทับฟ้องพนักงานอัยการจะเซ็นชื่อในคำฟ้อง

ในกรณีที่คำฟ้องไม่ได้แสดงให้เห็นถึงภารกิจในการให้ข้อมูลข่าวสารและภารกิจในการกำหนดขอบเขตของศาล ศาลก็จะคืนคำฟ้องให้พนักงานอัยการไปซึ่งอาจจะเป็นกรณีที่คำฟ้องไม่

ระบุถึงตัวผู้ถูกฟ้องอย่างเพียงพอรวมถึงไม่ระบุถึงการกระทำความผิดอย่างเพียงพอและไม่สามารถที่จะแก้ไขได้โดยการตีความจากผลที่ได้จากการสืบสวนสอบสวนอย่างสำคัญ ถ้าคำฟ้องที่ถูกนำกลับไปแก้ไขแล้วยังไม่ชัดเจนศาลก็จะคืนคำฟ้องกลับไปอีกในกรณีที่พนักงานอัยการปฏิเสธที่จะนำคำฟ้องกลับไปแก้ไขศาลก็จะปฏิเสธการประทับฟ้อง

ในกรณีที่ข้อบกพร่องของคำฟ้องไม่ได้รับการแก้ไขทั้งในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและชั้นสืบพยานคำฟ้องและคำสั่งประทับฟ้องจะไม่มีผลในทางกฎหมาย กระบวนพิจารณาจะต้องถูกยุติไว้ (Vgl. Wolfgang Joecks, Studienkommentar StPO, 2. Auflage 2008, มาตรา 200, หัวข้อ 1 ff)

จากหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันข้างต้นจะเห็นได้ว่าการที่ต้องบรรยายรายละเอียดต่างๆ ในคำฟ้องนั้นก็เพื่อให้จำเลยรู้ว่าตนเองถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอะไร เพื่อที่จำเลยจะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างถูกต้อง (ภารกิจในการให้ข้อมูลข่าวสาร) และในขณะเดียวกันเนื้อหาในคำฟ้องก็จะช่วยให้ศาลสามารถที่จะรู้ว่าศาลจะต้องค้นหาความจริงในเรื่องอะไร และจะต้องมีคำวินิจฉัยคดีในเรื่องอะไร (ภารกิจในการกำหนดขอบเขตของศาล) การที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 158 (5) ประสงค์แต่เพียงให้มีรายละเอียดพอสมควรที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ชัดก็พอแล้ว เมื่ออ่านฟ้องของโจทก์โดยตลอด จำเลยทั้งสองยอมเข้าใจได้ว่าโจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองว่าร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยใช้อาวุธปืนยิงและไตร่ตรองไว้ก่อนจึงเป็นการวางหลักให้เห็นถึงภารกิจในการให้ข้อมูลข่าวสารของคำฟ้องได้เป็นอย่างดี

3.4.4 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสมีลักษณะเป็นระบบผสม (Procédure Mixte) แต่ส่วนที่สำคัญเป็นระบบไต่สวน (Type Inquisitoire) ซึ่งแตกต่างกับของประเทศไทยที่เป็นระบบกล่าวหา (Type Accusatoire)⁵⁴

วิธีดำเนินการเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ จึงแตกต่างกับของประเทศไทยตั้งแต่ชั้นสอบสวน และชั้นพิจารณา

กฎหมายอาญาของฝรั่งเศสแบ่งความผิดออกเป็น ๓ ประเภท มีดังนี้

1. ความผิดหลุโทษ (Les contraventions) คือ ความผิดที่เป็นโทษปรับและโทษที่ห้ามหรือจำกัดสิทธิบางประการ

2. ความผิดมหัศจรรย์โทษ (Les Délits) คือ ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่สองเดือนถึงสิบปี

⁵⁴ สมคิด ฌ นคร. การพิจารณาคดีอาญาในศาลฝรั่งเศส. สืบค้นเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2556, จาก

3. ความผิดอุกฤษฏ์โทษ (Les Crimes) คือ ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จนถึงสามสิบปีหรือโทษจำคุกตลอดชีวิต (สาธารณรัฐฝรั่งเศสยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้วตั้งแต่ปี ค.ศ. 1981)

ศาลที่พิจารณาพิพากษาคืออาญามีอยู่ 3 ศาลด้วยกัน คือ ศาลตำรวจ ศาลมัชฌิมโทษ และศาลลูกขุน ซึ่งเป็นศาลชั้นต้นและศาลสูง

ศาลตำรวจ (Le Tribunal de Police) เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่เกี่ยวกับค่าปรับ

ศาลมัชฌิมโทษ (Le Tribunal correctionnel) เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาโทษ มีผู้พิพากษา 2 นาย เป็นองค์คณะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดมัชฌิมโทษ คำพิพากษาศาลนี้คู่ความอุทธรณ์ได้ในข้อเท็จจริง

ศาลลูกขุน⁵⁵ (La Cour d'assises) มีองค์ประกอบพิเศษแตกต่างจากศาลอาญาอื่นๆ ไม่ว่าจะ เป็นศาลตำรวจ (Le Tribunal de Police) หรือ ศาลมัชฌิมโทษ (Le Tribunal correctionnel) กล่าวคือ ศาลอาญาอื่นๆ นั้น จะมีเฉพาะแต่ผู้พิพากษาอาชีพ (Les juges professionnels) ประกอบเป็นองค์คณะเท่านั้น แต่องค์คณะของศาลลูกขุนไม่ได้มีแต่เฉพาะผู้พิพากษาอาชีพเท่านั้น แต่ยังมีคณะลูกขุน (Le jury) ซึ่งได้รับการคัดเลือกมาจากประชาชนเพื่อนั่งพิจารณาและพิพากษาคดีอาญา ร่วมกับผู้พิพากษาอาชีพ โดยที่บุคคลเหล่านี้มิใช่ผู้พิพากษาอาชีพ (Un élément non professionnel) แต่อย่างใด

ความหมายของ “ลูกขุน” นั้น หมายถึง บุคคลทั่วไป ชาวบ้านธรรมดาที่ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้รู้กฎหมายแต่เป็นวิญญูชนที่มีความคิดเป็นปกติแบบคนทั่วไป ซึ่งได้รับคัดเลือกเพื่อเข้ามาเป็นคณะลูกขุนพิจารณาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยในสวนข้อเท็จจริงในแต่ละคดี ลูกขุนจะเป็นผู้พิจารณาในประเด็นข้อเท็จจริงที่ว่ากระทำความผิดเป็นความผิดอาญาหรือไม่ โดยใช้สามัญสำนึก ในการพิจารณา หากคณะลูกขุนเห็นว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดก็เสนอต่อศาลให้พิพากษาลงโทษจำเลย⁵⁶

ระบบศาลลูกขุนฝรั่งเศส (la cour d' assises) แม้สาธารณรัฐฝรั่งเศสจะได้ชื่อว่าเป็นประเทศแม่แบบของระบบซีวิลลอว์แต่ก็มีการนำระบบลูกขุนแบบคอมมอนลอว์ในประเทศอังกฤษมาใช้หลังจากที่มีการปฏิวัติใหญ่ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1789 นับเป็นเวลากว่าสองศตวรรษแล้ว แต่การที่สาธารณรัฐฝรั่งเศสนำระบบลูกขุนอังกฤษมาใช้โดยไม่ได้ดัดแปลงให้เข้ากับ

⁵⁵ อุทัย อาทิวะ. ก (2554). *รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส*. หน้า 221.

⁵⁶ อุทัย อาทิวะ. ระบบลูกขุนผสม: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างระบบศาล. Saiban-in. ของญี่ปุ่นกับศาลลูกขุนของฝรั่งเศส. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2556, จาก <http://www.Humanrights.go.th>

ระบบวิธีพิจารณาความอาญาของตนได้ก่อให้เกิดปัญหาในการพิจารณาพิพากษาคดีติดตามมาด้วยเหตุนี้สาธารณรัฐฝรั่งเศสจึงได้ดัดแปลงการใช้ลูกขุนให้สอดคล้องกับระบบของตนอีกหลายครั้งหลายครา

รัฐบัญญัติฉบับเลขที่ 2011-939 ลงวันที่ 10 สิงหาคม ค.ศ. 2011 หรือที่มีชื่อเรียกว่า “กฎหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม” (La loi sur la participation des citoyens au fonctionnement de la justice) ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2012 เป็นต้นไป ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงจำนวนลูกขุนในศาลลูกขุนจาก 9 คน ลงเหลือ 6 คน เมื่อรวมผู้พิพากษาอีก 3 คน ก็เป็นองค์คณะจำนวน 9 คน ในศาลลูกขุนชั้นต้น

หลักการทั่วไปของการใช้ลูกขุนในการพิจารณาคดีนั้นจะใช้สำหรับความผิดร้ายแรง กล่าวคือ ในประเทศฝรั่งเศสจะใช้ระบบลูกขุนสำหรับการพิจารณาคดีความผิดร้ายแรงที่ผู้พิพากษาได้ส่วนเห็นว่ามีมูลแล้วส่งไปให้ศาลลูกขุนดำเนินการ ความผิดร้ายแรงดังกล่าวคือ ความผิดอุกฉัยโทษ (Crimes) ซึ่งเป็นความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ สิบปีขึ้นไปจนถึงจำคุกตลอดชีวิต นอกจากนี้ความผิดมัชฌิมโทษ (Délits) ร้ายแรงบางประเภท เช่น ความผิดเกี่ยวกับการนำเข้าหรือการส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษ⁵⁷ หรืออาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อประเทศ อัยการฝรั่งเศสอาจร้องขอให้ผู้พิพากษาได้ส่วนเข้าทำการไต่สวนหากปรากฏว่าคดีมีมูล ผู้พิพากษาได้ส่วนก็จะส่งเรื่องไปให้ศาลลูกขุนทำการพิจารณาพิพากษาคดีได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตามเมื่อปี ค.ศ. 2011 ฝ่ายนิติบัญญัติเห็นว่าการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดมัชฌิมโทษร้ายแรงสมควรจะมีระบบวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษจากวิธีพิจารณารูปแบบเดิม จึงได้ตรากฎหมายออกมาโดยนำเอาแนวคิดของระบบลูกขุนประชาชนมาใช้เพื่อคัดเลือกประชาชนเข้ามาทำหน้าที่ร่วมกับผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลมัชฌิมโทษ (Le tribunal correctionnel)

การพิจารณาคดีในศาลลูกขุนฝรั่งเศสนั้น ผู้ที่มีบทบาทในการซักถามพยานคือ ประธานศาลลูกขุน ซึ่งเป็นหลักการค้นหาความจริงในระบบไต่สวน เมื่อประธานศาลลูกขุนซักถามพยานเสร็จแล้ว จึงให้องค์คณะผู้พิพากษาและลูกขุนถามพยานได้ตามลำดับ ลูกขุนสามารถถามคำถามแก่พยานบุคคลและจำเลยได้โดยตรงหลังจากร้องขออนุญาตจากประธานศาลลูกขุนแล้ว แต่จะต้องไม่แสดงความเห็นของตนเองตามที่ได้สอบถามไว้ก่อนที่จะปฏิบัติหน้าที่ลูกขุน

อำนาจซึ่งเป็นอำนาจของศาลลูกขุน โดยเฉพาะ ซึ่งไม่เกี่ยวกับลูกขุนที่นั่งพิจารณาคือ

⁵⁷ ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 226-36 กำหนดไว้เป็นความผิดมัชฌิมโทษแต่มีอัตราโทษจำคุกสิบปี เท่ากับอัตราโทษขั้นต่ำสุดของความผิดอุกฉัยโทษ (Crime) แต่ถ้าความผิดดังกล่าวกระทำในรูปขององค์กรอาชญากรรมก็จะกลายเป็นความผิดอุกฉัยโทษไปทันทีและอัตราโทษจำคุกจะสูงถึงสามสิบปี

(ก) อำนาจสั่งให้มีการพิจารณาคดีเป็นการลับ⁵⁸

(ข) อำนาจลงโทษลูกขุนคนใดคนหนึ่งหรือพยานที่ไม่ได้ให้ความร่วมมือในการมาปรากฏตัวตามกำหนด⁵⁹

(ค) อำนาจสั่งให้ดำเนินการไต่สวน (ซึ่งเป็นอำนาจที่ประธานศาลลูกขุนก็มีเช่นเดียวกัน)

(ง) อำนาจในการพิจารณาโต้แย้งคัดค้านที่เกิดขึ้นระหว่างการพิจารณาคดี⁶⁰

จะเห็นได้ว่า ศาลไต่สวนนี้เองเป็นจักรกลสำคัญของวิธีพิจารณาระบบไต่สวน ซึ่งมีวิธีการสืบสวนแตกต่างกับของประเทศไทย เมื่อเปรียบเทียบระบบวิธีพิจารณาความอาญาและการสืบพยานของไทยกับฝรั่งเศสแล้ว ระบบกฎหมายของวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยมีลักษณะเป็นระบบกล่าวหาโดยได้ตั้งข้อสังเกตเปรียบเทียบกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศสไว้โดยละเอียด ดังนี้⁶¹

1. ในระบบของกฎหมายไทย คู่ความเป็นผู้มีส่วนบาทหลักในการดำเนินคดีโดยต่อสู้กันตามหลักความเสมอภาคในการต่อสู้คดี โดยมีศาลเป็นเพียงกรรมการผู้คอยควบคุมกติกาเหมือนระบบกล่าวหา แม้จะมีกฎหมายให้อำนาจศาลเรียกพยานมาสืบเพิ่มเติมได้ แต่ในทางปฏิบัติศาลก็ไม่ได้ใช้เพราะเกรงจะถูกมองว่าใช้อำนาจเพื่อเอื้อประโยชน์แก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แม้ว่าศาลจะกระทำเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมก็ตาม หรือแม้ศาลจะใช้อำนาจเรียกพยานมาสืบ ก็เป็นการกระทำหลังจากที่คู่ความทั้งสองฝ่ายสืบพยานเสร็จสิ้นแล้ว ตรงกันข้ามกับบทบาทของศาลในระบบไต่สวนซึ่งศาลจะเป็นผู้เริ่มการสืบพยาน โดยซักถามพยานด้วยตนเองตั้งแต่ต้นจนจบ คู่ความจะมีสิทธิถามก็ต่อเมื่อศาลได้ซักถามพยานเสร็จสิ้นแล้ว

2. ในระบบกฎหมายไทยไม่มีระบบการสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนเช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศส ผู้พิพากษาไต่สวนถือเป็นสัญลักษณ์ของระบบไต่สวนที่ยังมีอยู่ในระบบกฎหมายของอีกหลายประเทศในภาคพื้นยุโรป เช่น ประเทศเบลเยียม เนเธอร์แลนด์ อิตาลี เป็นต้น แต่ระบบของประเทศไทยในปัจจุบันไม่มีลักษณะที่แสดงถึงความเป็นระบบไต่สวนดังเช่นระบบของศาลไต่สวนในกลุ่มประเทศภาคพื้นยุโรป

3. ในระบบของไทย การสืบพยานต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยเหมือนระบบกล่าวหาโดยทั่วไป เว้นแต่จะมีข้อยกเว้นบางกรณีซึ่งแตกต่างกับการสืบพยานในระบบไต่สวนที่

⁵⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, มาตรา 306.

⁵⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, มาตรา 288 และ 326.

⁶⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, มาตรา 316.

⁶¹ อุทัย อาทิวา. ข (2555). คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 49-51.

สามารถกระทำการสืบพยานในระบบไต่สวนที่สามารถกระทำการสืบพยานลับหลังจำเลยได้ (In absentia/Par contumace) เนื่องจากถือว่าจำเลยมีหน้าที่ต้องมาต่อสู้อคดี มิฉะนั้นจะถือว่าหลบหนีการต่อสู้อคดี ซึ่งรัฐสามารถดำเนินคดีต่อไปได้ เดิมสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็อนุญาตให้มีการสืบพยานซึ่งสามารถกระทำลับหลังจำเลยได้ แต่กฎหมายที่แก้ไขใหม่ได้ยกเลิกบทบัญญัติที่อนุญาตให้สืบพยานลับหลังจำเลยแบบเดิม และใช้แบบใหม่แทน แต่อย่างไรก็ตามในบางประเทศยังคงอนุญาตให้สืบพยานลับหลังจำเลยได้เช่นในประเทศอิตาลี เป็นต้น

4. ในระบบของไทย ส่วนของการสอบสวนที่เกิดขึ้นจากการสอบสวนของพนักงานสอบสวนนั้น โดยหลักแล้วไม่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาคดี เพราะสิ่งที่บันทึกไว้ในสำนวนการสอบสวนเป็นเพียงพยานบอกเล่าไม่ใช่กระบวนการพิจารณาที่กระทำด้วยวาจาต่อหน้าศาลที่จะถือว่าเป็นพยานหลักฐานสำหรับศาลใช้ในการพิพากษาคดี แต่ในระบบไต่สวนนั้นสำนวนการสอบสวนหรือสำนวนการไต่สวนซึ่งรวบรวมและบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้โดยผู้พิพากษาไต่สวนนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี เพราะการค้นหาความจริงในระบบไต่สวนเริ่มตั้งแต่การสอบสวนหรือไต่สวน จนมาถึงชั้นพิจารณาพิพากษาคดี ไม่ใช่มาเริ่มต้นเมื่อมีการการต่อสู้อคดีกันระหว่างคู่ความในชั้นพิจารณาของศาลเหมือนระบบกล่าวหา

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าในสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น มีระบบการไต่สวนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงที่มีประสิทธิภาพซึ่งการไต่สวนดังกล่าวนี้กระทำโดยผู้พิพากษาไต่สวน ซึ่งผู้พิพากษาไต่สวน (Le juge d'instruction) นั้นคือ ผู้พิพากษาที่มีบทบาทหลักในการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันย้อนขึ้นไป ในอดีตตั้งแต่สมัยของพระเจ้าจอร์จดินโปเลียนที่ 1 ได้มีการแต่งตั้งตำแหน่งผู้พิพากษาไต่สวนขึ้นมาเมื่อปี ค.ศ.1811 แม้ตำแหน่งของผู้พิพากษาไต่สวนจะไม่ใช่ว่าผู้พิพากษาที่ดำรงตำแหน่งระดับสูงแต่ก็ถือว่าเป็นตำแหน่งที่ทรงอำนาจที่สุดตำแหน่งหนึ่งในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ผู้พิพากษาไต่สวนฝรั่งเศสมีสถานะเป็นตุลาการ หรือที่ในตำรากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศสว่า “ตุลาการนั่ง” (Le magistrat du siège-ศาล) คือ เป็นอิสระจากอำนาจบริหาร เป็นผู้พิพากษาที่กฎหมายให้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนหรือมอบหมายการสอบสวน (Commission Rogatoire) ให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี (La police judiciaire) ดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลของผู้พิพากษาไต่สวนได้ การสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนนี้ผู้ถูกไต่สวนจะได้รับประกัน ความยุติธรรมในการดำเนินคดี ด้วยเหตุนี้ในกรณีที่ผู้พิพากษาไต่สวนลงมือทำการสอบสวนคดีด้วยตนเอง จึงมีฐานะเป็นทั้งพนักงานสอบสวนและทำหน้าที่ตุลาการด้วยในการค้นหาความจริง โดยการแสวงหาและรวบรวม

ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานทั้งในทางที่เป็นผลร้ายและเป็นคุณแก่ผู้ถูกไต่สวน โดยมีรายละเอียดที่สมควรกล่าวถึงดังต่อไปนี้⁶²

1. สถานะและการปฏิบัติงานของผู้พิพากษาไต่สวน

ผู้พิพากษาไต่สวนคือผู้พิพากษาคนหนึ่งของศาลชั้นต้น (Un juge du tribunal de grande instance) ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลชั้นต้นจะมอบหมายให้ผู้พิพากษาไต่สวนคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้ดำเนินการไต่สวนคดีก็ได้

การมอบหมายให้ผู้พิพากษาไต่สวนหลายคนดำเนินคดีเดียวกันสามารถกระทำได้ในกรณีของคดีความผิดอุกฤษฏ์โทษ บุคคลดังต่อไปนี้คือ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลชั้นต้น อัยการ แห่งสาธารณรัฐ หรือคู่ความอาจเป็นผู้ที่ทำให้ผู้พิพากษาไต่สวนเข้ามาทำคดีได้ เมื่อมีเหตุผลด้านความยุ่งยากซับซ้อนหรือความร้ายแรงของความผิด

2. การฟ้องคดีของผู้พิพากษาไต่สวน (Saisine du juge d'instruction)

บุคคลผู้มีสิทธิต้องขอต่อผู้พิพากษาไต่สวนให้ดำเนินคดีอาญามีดังต่อไปนี้

2.1 อัยการแห่งสาธารณรัฐ

2.2 บุคคลที่เป็นผู้เสียหายและยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีพร้อมคำขอให้เป็นผู้ความ

ฝ่ายแพ่ง (Une plainte avec constitution de partie civile)

ผู้พิพากษาไต่สวนไม่มีอำนาจเริ่มคดีได้ด้วยตนเอง เขาจะเข้ามาดำเนินคดีได้ต่อเมื่อมีคำร้องขอเปิดการไต่สวนคดี (Le réquisitoire introductif) จากอัยการแห่งสาธารณรัฐ หรือคำร้องขอเพิ่มเติม (Le réquisitoire supplétif) ในภายหลัง ส่วนอีกกรณีหนึ่งที่ผู้พิพากษาไต่สวนสามารถดำเนินคดีได้ก็ต่อเมื่อผู้เสียหายยื่นคำร้องพร้อมกับคำขอเข้าเป็นผู้ความฝ่ายแพ่ง แต่ผู้พิพากษาไต่สวนจะเข้ารับผิดชอบคดีได้ก็ต่อเมื่อได้รับมอบหมายสำนวนจากผู้พิพากษาหัวหน้าศาลชั้นต้น ซึ่งผู้พิพากษาไต่สวนดังกล่าวสังกัดอยู่

ผู้พิพากษาไต่สวนจำเป็นต้องดำเนินคดีโดยปราศจากอคติอย่างแท้จริงเนื่องจากผลของการไต่สวนจะต้องถูกนำไปใช้เป็นหลักในการดำเนินคดี ดังนั้น ผู้พิพากษาไต่สวนจึงต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้มากที่สุดเพื่อจะได้นำไปใช้ประกอบการพิจารณาของศาลในชั้นพิจารณาคดี จำนวนไม่เกินร้อยละสิบที่จะเข้าสู่ระบบการดำเนินคดีของผู้พิพากษาไต่สวน

3. คดีที่อยู่ในอำนาจของผู้พิพากษาไต่สวน

ผู้พิพากษาไต่สวนจะเข้าไปทำการสอบสวนคดีสองประเภทด้วยกัน คือ คดีประเภทแรกเป็นคดีความผิดอุกฤษฏ์โทษ และคดีประเภทที่สองจะเป็นคดีความผิดฆนัตโทษที่ร้ายแรงและยุ่งยากซับซ้อน เช่น คดีความมั่นคงแห่งรัฐ คดีทุจริตทางการเมืองหรือทางการเงิน คดีความปลอดภัย

⁶² อุทัย อาทิวา. ก (2554). เล่มเดิม. หน้า 184-187.

สาธารณสุขหรือสาธารณสุข (La santé publique) คดีร้ายาเสพติด ในการปฏิบัติงานผู้พิพากษาไต่สวน มีอำนาจมอบหมายให้ตำรวจและทหารที่ทำหน้าที่ตำรวจช่วยดำเนินคดีแทนได้

การสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน (L'instruction préparatoire)⁶³

เป็นลักษณะเฉพาะของวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสที่มีผู้พิพากษาไต่สวนเข้ามาทำการสอบสวนคดีอาญา โดยเรียกชื่อการสอบสวนดังกล่าวว่า “การไต่สวนคดีอาญา” (L'instruction) การไต่สวนของผู้พิพากษาไต่สวนจะเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงที่จะเป็นประโยชน์ต่อศาลที่มีเขตอำนาจในชั้นพิจารณาพิพากษาคดี อย่างไรก็ตาม การไต่สวนมีความแตกต่างจากการสอบสวนสามประการ คือ

(ก) การไต่สวนกระทำได้โดยไม่จำกัดเวลาในการดำเนินงาน

(ข) การกระทำของผู้พิพากษาไต่สวนนั้นมีความหลากหลายและมีขอบเขตที่ไม่จำกัด เหมือนการสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี

(ค) การไต่สวนจะกระทำต่อเมื่อได้มีการเริ่มคดีอาญา (La mise en mouvement des poursuites) บุคคลที่อยู่ในกระบวนการไต่สวนจะไม่ใช้อยู่ในฐานะของผู้ต้องสงสัยหรือผู้เสียหายอีกต่อไป แต่จะมีฐานะเป็นผู้ถูกไต่สวนและคู่ความฝ่ายแพ่ง

คดีชนิดใดบ้างที่ต้องผ่านศาลไต่สวน⁶⁴

คดีอาญาทุกคดีไม่จำเป็นจะต้องผ่านศาลไต่สวนก่อนเสมอไป ผู้พิพากษาไต่สวนจะเข้าไปทำการสอบสวนคดีสองประเภทด้วยกันคือ คดีประเภทแรกเป็นอุกฤษฏ์โทษ และคดีประเภทที่สองจะเป็นความผิดฆนฉิมโทษที่ร้ายแรงและยุ่งยากซับซ้อน เช่น คดีความมั่นคงแห่งรัฐ คดีทุจริตทางการเมืองหรือทางการเงิน คดีความปลอดภัยสาธารณะ หรือสาธารณสุข (La santé publique) คดียาเสพติด ในการปฏิบัติงานผู้พิพากษาไต่สวนมีอำนาจมอบหมายให้ตำรวจและทหารที่ทำหน้าที่ตำรวจช่วยดำเนินคดีแทนได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสนั้นเมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้น ผู้ที่ทำการสอบสวนเบื้องต้น (Enquête préliminaire) ได้แก่ ตำรวจยุติธรรม (Police judiciaire)

ผู้ที่พิจารณาว่าคดีใดจะต้องส่งบันทึกการสอบสวนเบื้องต้น ไปให้ศาลไต่สวนจัดการไต่สวนก่อนหรือไม่ คือพนักงานอัยการ

การฟ้องโดยตรงไม่ผ่านศาลไต่สวนก่อนเช่นนี้ เรียกว่า Citation directe

⁶³ อุทัย อาทิวษา. ก (2554). เล่มเดิม. หน้า 100-101.

⁶⁴ สมคิด ฒ นกร. การพิจารณาคดีอาญาในศาลฝรั่งเศส. สืบค้นเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2556, จาก

สำหรับคดีอุทธรณ์ หรือ มัชฌิมโทษ ที่มีปัญหาข้อเท็จจริงยุ่งยาก อัยการจะส่งบันทึกการสอบสวนเบื้องต้นไปให้ศาลไต่สวนทำการไต่สวนเสียก่อน ว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร และเมื่อศาลไต่สวนได้ไต่สวนเสร็จแล้ว จะส่งสำนวนการไต่สวนย้อนมาให้อัยการฟ้อง หรือไม่ฟ้องต่อศาลตัดสินต่อไป

ส่วนความผิดอุทธรณ์โทษ (Crimes) นั้น กฎหมายบังคับให้อัยการต้องส่งเรื่องไปให้ศาลไต่สวนทำการไต่สวนก่อนเสมอ อัยการฟ้องคดีอุทธรณ์โทษ ต่อศาลตัดสินโดยตรงไม่ได้

การพิจารณาในศาลไต่สวน ศาลไต่สวนเป็นศาลที่มีหน้าที่ไต่สวน พยานหลักฐานทั้งหมดของคดี โดยมีความมุ่งหมายที่จะรวบรวมพยานหลักฐานตั้งแต่เริ่มแรกของทั้งสองฝ่ายไว้โดยเร็วที่สุด ไม่ใช่เป็นการไต่สวนเพียงต้องการรู้ว่าคดีมีมูลหรือไม่อย่างของประเทศไทย

ศาลไต่สวนนี้มีทั้งศาลชั้นต้น (Jurisdiction d'Instruction) และศาลอุทธรณ์ (Chamber d'accusation) ห้องพิจารณา มีลักษณะเป็นห้องทำงานของผู้พิพากษา ไม่มีบัลลังก์ ไม่มีที่นั่งเฉพาะสำหรับอัยการ ทนายจำเลย การไต่สวนเป็นการทำงานในห้องของผู้พิพากษา คนทั่วไปจึงเข้าฟังไม่ได้

ผู้พิพากษาไต่สวน (Juge d' instruction) สำหรับผู้พิพากษาศาลนี้จะเลือกมาจากผู้พิพากษาศาลชั้นต้นที่อาวุโสสูงมาทำหน้าที่นี้คราวละ 3 ปี

การไต่สวนพยานกระทำต่อหน้าพยานจำเลย เว้นแต่จำเลยไม่ต้องการทนาย ศาลจึงต้องเป็นผู้ถามพยานก่อน อัยการมีสิทธิมาฟังการสอบสวนพยานและมีสิทธิถามพยานด้วย แต่โดยหลักปกติพนักงานอัยการจะไม่มาในวันดังกล่าว โดยให้ผู้พิพากษาไต่สวนถามพยานคนเดียว ทนายจำเลยซักค้านพยานเพียงเล็กน้อย ทั้งนี้เพราะผู้พิพากษาเป็นผู้ถามเพียงผู้เดียวอย่างละเอียด ให้ชี้แจงเหตุผลโดยซักค้านเบ็ดเสร็จและศาลอาจเรียกจำเลยมาสอบถามหลายครั้งหลายหน ในเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงซึ่งศาลเห็นสมควร การไต่สวนพยานทำนองนี้เป็น การบังคับทางอ้อม ให้จำเลยต้องสู้คดีชี้แจงตั้งแต่แรกว่าความจริงเป็นอย่างไร มิฉะนั้นจะเป็นข้อพิรุณของจำเลยที่ไม่ตอบคำถามศาล

การจดบันทึกคำพยาน เมื่อผู้พิพากษาถามได้ความอย่างไรแล้ว ผู้พิพากษาเป็นคนบอกให้จำศาลพิมพ์คดีเป็นตอนๆ ไป การบันทึกนี้พิมพ์ทั้งคำถาม คำตอบ อัดสำเนาไว้ 3 ชุด การถามพยานมีลักษณะมุ่งจะค้นหาความจริงแบบสอบสวน พยานให้การจำวันเกิดเหตุได้หรือไม่ได้ ไม่สำคัญ ศาลถามมาให้เสมอ และเมื่อปรากฏว่าพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์พร้อมกันเบิกความขัดกัน ศาลไต่สวนจะเรียกพยานมาซักถามพร้อมกันแล้วให้พยานทบทวนความจำกันเองว่า ความจริง เป็นเช่นไรซึ่งเรียกว่า Confrontation

การที่ศาลไต่สวนใช้วิธีเรียกพยานมาชี้แจงพร้อมกันนี้เป็นวิธีการปกติและเมื่อพยานแต่ละคนให้การยืนยันว่าอย่างไรศาลจะบันทึกโดยละเอียดว่าพยานคนใดตอบอย่างไร การสอบพยานเช่นนี้ ศาลสามารถเรียกมาพร้อมกันถึง 4-5 คน เพื่อให้ต่างชี้แจงโต้เถียงกันเหมือนกับโต้เถียง

กันในวงสนทนา ซึ่งก็เป็นวิธีการที่ค่อนข้างหนึ่งในการค้นหาความจริง วิธี Confrontation นี้ในประเทศไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 119 วรรค 2⁶⁵ ก็ให้อำนาจศาลไว้ แต่ศาลไทยยังไม่เคยใช้วิธีนี้

ถ้อยคำสำนวนที่ศาลไต่สวนทำขึ้นนี้ ถือเป็นพยานหลักฐานสำคัญในชั้นพิจารณาคดีที่ศาลตัดสินด้วยและโดยที่การจดคำพยานเป็นตัวพิมพ์ดีด ย่อมทำให้ศาลตัดสินชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์อ่านสำนวนได้รวดเร็ว แต่การพิจารณาคดีที่ศาลตัดสินมีแต่การสืบพยานปากเปล่า ไม่มีการจดคำพยานอีกแล้ว

การทำงานของศาลไต่สวนก็คือ ทำแบบที่พนักงานสอบสวนของเราทำอยู่นั่นเอง แต่โดยเหตุที่เป็นการทำโดยผู้พิพากษา และให้โอกาสที่จำเลยจะซักค้าน นำสืบต่อผู้ใด ถ้อยคำสำนวนนี้จึงรับฟังได้ในชั้นพิจารณาพิพากษา

การพิจารณาคดีในศาลตัดสิน

ศาลไต่สวนที่กล่าวมาแล้วเป็นศาลที่มีอำนาจแต่พิจารณารวบรวมหลักฐาน ไม่มีอำนาจพิพากษา เมื่อศาลไต่สวนๆ เสร็จสำนวนแล้ว จะส่งสำนวนไปให้อัยการพร้อมด้วยความเห็นว่าฟ้องหรือไม่ฟ้อง แต่ความเห็นของอัยการอาจจะแย้งความเห็นศาลไต่สวนก็ได้ เมื่ออัยการฟ้องคดีต่อศาลตัดสิน ศาลแขวงนั้น โจทก์อาจเป็นอัยการ หรือผู้ว่าคดี แล้วแต่ความหนักเบาของความผิดลหุโทษที่ฟ้อง แต่คดีที่ขึ้นศาลอื่น อัยการเป็นโจทก์เสมอ วิธีพิจารณาของศาลตัดสินทั้ง 3 ศาลย่อมผัดกันไปบ้าง แต่เฉพาะการสืบพยานเป็นไปในลักษณะเช่นเดียวกัน โดยการพิจารณาพิพากษาคดีของลูกขุน ซึ่งเป็นศาลคดีอาญาที่สำคัญที่สุดของฝรั่งเศส

ศาลลูกขุน าลูกขุนนี้โดยทั่วไปมีจังหวัด (Département) ละ 1 ศาล ปกติตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง (Chef-Lieu)

การนัดพิจารณา ศาลลูกขุนไม่ได้นัดพิจารณากันทุกวันแบบที่เป็นอยู่ในบ้านเราแต่นัดพิจารณาเป็นคราวๆ ไป กล่าวคือทุกๆ สามเดือน นัดพิจารณารั้งหนึ่งและระยะเวลาที่นัดก็ไม่มานานนักประมาณ 15 วัน ทั้งนี้เป็นกรณีธรรมดา หากสำนวนคดีอุกฤษฏ์โทษ มีมากก็นัดพิจารณาลึกลงไป เช่นที่ Paris

⁶⁵ มาตรา 119 ไม่ว่าเวลาใด ๆ ในระหว่างที่พยานเบิกความ หรือภายหลังที่พยานได้เบิกความแล้ว แต่ก่อนมีคำพิพากษา ให้ศาลมีอำนาจที่จะถามพยานด้วยคำถามใด ๆ ตามที่เห็นว่าจำเป็น เพื่อให้คำเบิกความของพยานบริบูรณ์ หรือชัดเจนยิ่งขึ้น หรือเพื่อสอบสวนถึงพฤติการณ์ที่ทำให้พยานเบิกความเช่นนั้น

ถ้าพยานสองคนหรือกว่านั้นเบิกความขัดกัน ในข้อสำคัญแห่งประเด็น เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอ ให้ศาลมีอำนาจเรียกพยานเหล่านั้นมาสอบถามปากคำพร้อมกันได้.

ดังได้ที่อธิบายลักษณะการดำเนินคดีในระบบกล่าวหาอันมีความแตกต่างกับวิธีพิจารณาในระบบไต่สวนตรงที่ระบบไต่สวนจะมีการบันทึกพยานหลักฐานที่ได้มาในชั้นไต่สวนไว้ในสำนวนการไต่สวน และสำนวนการไต่สวนดังกล่าวจะถูกนำมาใช้เป็นพื้นฐานของการสืบพยานในชั้นพิจารณาของศาล ดังนั้น ศาลในระบบไต่สวน จึงทราบถึงรายละเอียดความเป็นมาของการดำเนินคดีในชั้นไต่สวน จะเห็นได้ว่าในประเทศฝรั่งเศสหรือเนเธอร์แลนด์ซึ่งใช้ระบบไต่สวนนั้น ไม่ถือว่าการนำคำให้การของพยานที่ได้มาในชั้นสอบสวนของตำรวจมาอ่านในชั้นศาลเนื่องจากไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความในชั้นศาลนั้นเป็นการละเมิดหลักเกณฑ์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแต่ประการใด แต่ถือว่าเป็นทางปฏิบัติที่เป็นปกติธรรมดาในศาลอาญาของทั้งสองประเทศ ทั้งนี้เพราะตามแนวคิดของระบบไต่สวนนั้น การดำเนินคดีในชั้นพิจารณาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งต่อเนื่องมาจากชั้นไต่สวนตามหลักการค้นหาความจริงโดยรัฐเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่สมบูรณ์ที่สุดก่อนที่จะพิพากษาคดี⁶⁶

⁶⁶ อุทัย อาทิวา. ข เล่มเดิม. หน้า 41.